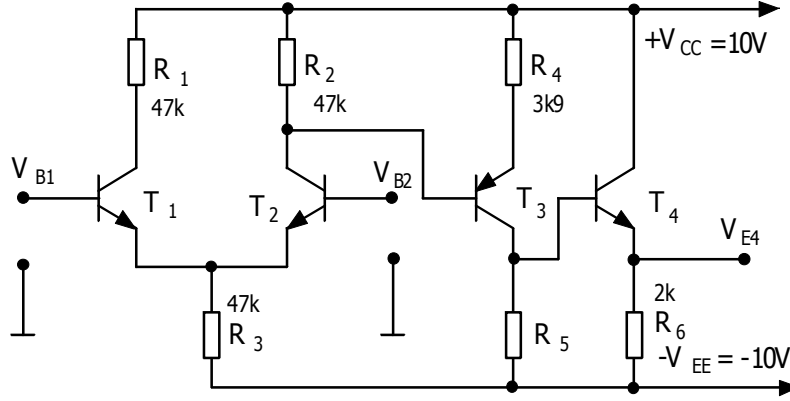

SORULAR

Soru 1- Şekil 1. deki devrede kullanılan tranzistörler için $h_{FE}=300$ ve $|V_{BE}|=0,6V$ değerleri verilmiştir. T_1 ve T_2 tranzistörleri eştir.

- $V_{B1}=V_{B2}=0V$ iken $V_{E4}=0V$ olabilmesi için R_5 direncinin değerini hesaplayınız.
- Tranzistörlerin kolektör-emetör gerilimlerini hesaplayınız ve kolektör akımlarını belirtiniz.

Şekil 1.

Çözüm:

- $V_{E4}=0V$ olduğuna göre T_4 tranzistörünün emetöründen akan akım

$$I_{C4} + I_{B4} = \frac{V_{E4} - (-V_{EE})}{R_6} = \frac{10}{2k} = 5mA$$

olur. T_1 ve T_2 tranzistörlerinin kolektör akımları bir birine eşittir. Bu akım, (7.77) bağıntısından yararlanılarak hesaplanırsa,

$$I_{C1} = I_{C2} = \frac{V_{EE} - V_{BE1}}{2R_3} = \frac{10 - 0,6}{94k} = 0,1mA$$

bulunur. T_3 tranzistörünün kolektör akımı, baz çevriminden hareketle

$$I_{C3} = -h_{FE3} \frac{R_2 I_{C2} + V_{BE3}}{R_2 + (h_{FE3} + 1)R_4} \cong -1mA$$

olarak elde edilir. T_4 tranzistörünün kolektör akımı biliniyor buna göre T_4 tranzistörünün baz çevriminden hareketle

$$I_{C4} = -h_{FE4} \frac{R_5 I_{C3} + V_{BE4}}{R_5 + (h_{FE4} + 1)R_6} = -300 \frac{-R_5 \cdot 1mA + 0,6}{R_5 + 301 \cdot 2k} = 5mA$$

denklemini elde edilir. Bu denklemden yararlanarak R_5 direnci,

$R_5=10.8k\Omega$ olarak elde edilir.

- Tranzistörlerin kolektör-emetör arası gerilimleri kolektör çevrimlerinden hareketle hesaplanabilir. Gerekli işlemler yapıldığında bu gerilimler,

$$V_{CE1} = V_{CC} + V_{BE1} - R_1 I_{C1} = 10 + 0,6 - 47 \cdot 0,1 = 5,9V$$

$$V_{CE2} = V_{CC} + V_{BE1} - R_2 I_{C2} - R_2 I_{B3} = 6,06V$$

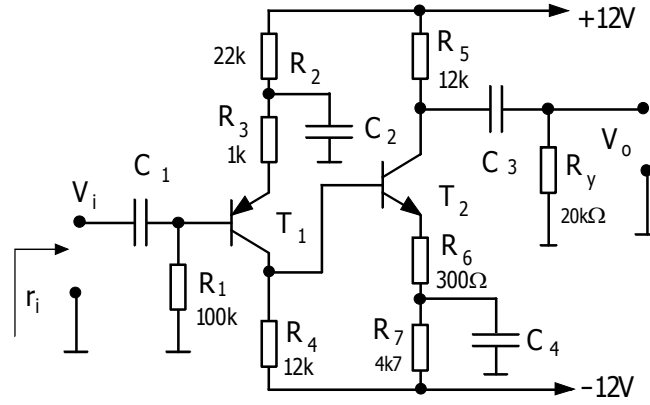
$$V_{CE3} = -(V_{CC} + V_{EE}) - R_5 (I_{C3} + I_{B4}) - R_4 (I_{C3} + I_{B3}) = -5,48V$$

$$V_{CE4} = V_{CC} = 10V$$

Soru 2.- Şekil 2. de kullanılan tranzistörler için $h_{fe} = h_{FE}=200$, $|V_{BE}|=0,6V$, $h_{re}\cong 0$, $h_{oe}\cong 0$ ve $V_T=25mV$ değerleri verilmiştir.

- T_1 ve T_2 tranzistörlerin çalışma noktası kolektör akımlarını hesaplayınız.

b) Devrenin V_o / V_i gerilim kazancını ve r_i giriş direncini hesaplayınız.

Şekil 2.

Çözüm:

a) T_1 tranzistorunun çalışma noktası kolektör akımı için baz çevriminden hareketle

$$I_{C1} = -h_{FE1} \frac{V_{CC} + V_{BE1}}{R_1 + (h_{FE1} + 1)(R_2 + R_3)} = -0,482mA \quad r_{e1} = 51,9\Omega$$

değeri elde edilir. I_{C1} bilindiğine göre T_2 tranzistorunun çalışma noktası kolektör akımı için

$$I_{C2} = -h_{FE2} \frac{R_4 I_{C1} + V_{BE2}}{R_4 + (h_{FE2} + 1)(R_6 + R_7)} = 1,02mA \quad r_{e2} = 24,51\Omega$$

değeri elde edilir.

b) Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı katların kazançlarının çarpımına eşittir. Buna göre T_2 den oluşan ortak emetörlü devrenin gerilim kazancı için

$$K_{v2} = -\frac{R'_{y2}}{r_{e2} + R_6} = -\frac{R_5 // R_y}{r_{e2} + R_6} = -\frac{7500}{324,51} = -23,1$$

değeri elde edilir. T_2 'den oluşan devrenin giriş direnci,

$$r_{i2} = h_{fe2}(r_{e2} + R_6) = 64,9k\Omega$$

olarak elde edilir. T_1 tranzistorunun kolektöründeki eşdeğer direnç $R'_y = r_{i2} // R_4$

dir. T_1 tranzistorunun sağladığı gerilim kazancı,

$$K_{v1} = -\frac{R'_{y1}}{r_{e1} + R_3} = -\frac{r_{i2} // R_4}{r_{e1} + R_3} = -\frac{10127}{51,9 + 1000} = -9,63$$

olarak elde edilir. Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı

$$K_v = K_{v1} K_{v2} = -23,1 \cdot (-9,63) \cong 222,45$$

olur. Devrenin giriş direnci için $r_i = R_1 // h_{fe1}(r_{e1} + R_3) = 100k\Omega // 210,38 \cong 67,8k\Omega$ değeri elde edilir.

Soru 3.- Şekil 3.de kullanılan tranzistörler için $h_{fe}=h_{FE}=250$, $h_{re}\cong 0$, $h_{oe}\cong 0$, $|V_{BE}|=0,6V$ ve $V_T=25mV$ değerleri verilmiştir.

a) Tranzistörlerin çalışma noktası kolektör akımlarını hesaplayınız.

b) V_o/V_i gerilim kazancını, r_i giriş direncini ve r_o çıkış direncini hesaplayınız.

Çözüm:

T_1 tranzistorunun çalışma noktası akımı için baz çevriminden hareketle,

$$I_{C1} = -h_{FE1} \frac{V_{CC} + V_{BE1}}{R_1 + (h_{FE1} + 1)(R_2 + R_3)} = -0,2mA \quad r_{e1} = 12,5\Omega$$

değerine varılır. T_2 tranzistorunun baz çevriminden hareketle kolektör akımı için

$$I_{C2} = -h_{FE2} \frac{R_4 I_{C1} + V_{BE2}}{R_4 + (h_{FE2} + 1)(R_6 + R_7)} = 0,936mA \quad r_{e2} = 26,71\Omega$$

elde edilir. T_3 tranzistörünün baz çevriminden hareketle kolektör akımı için

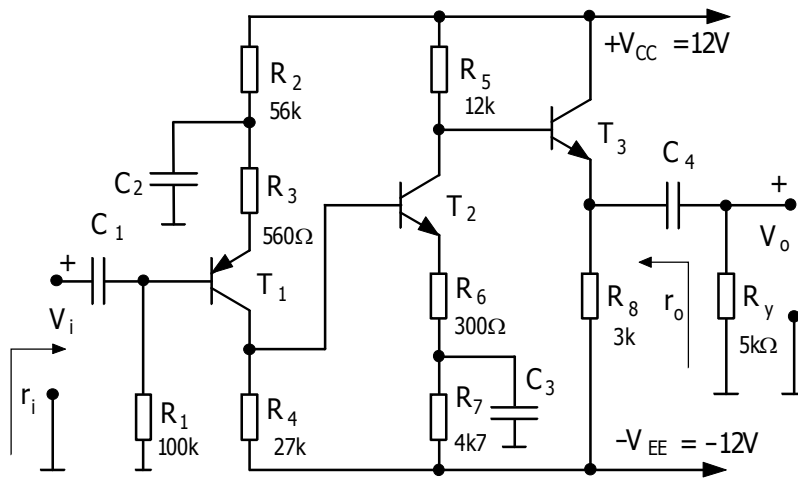
$$I_{C3} = h_{FE3} \frac{V_{CC} + V_{EE} - R_5 I_{C2} - V_{BE3}}{R_5 + (h_{FE3} + 1)R_8} = 3,98mA \quad r_{e3} = 6,28\Omega$$

bulunur.

b) Kaskat kuvvetlendiricinin kazancı katların kazançlarının çarpımına eşittir. T_3 den oluşan emetör çıkışlı devrenin gerilim kazancı için

$$K_{v3} = \frac{R_{e3}}{r_{e3} + R_{e3}} = \frac{R_8 // R_y}{r_{e3} + (R_8 // R_y)} = \frac{1875}{6,28 + 1875} = 0,997$$

olur. T_3 'den oluşan devrenin giriş direnci $r_B = h_{fe3}(r_{e3} + R_{e3}) = 470,3k\Omega$ dir. T_1 'den oluşan ortak emetörlü kuvvetlendirici devrenin gerilim kazancı,

Şekil 3.

$$K_{v2} = -\frac{R_5 // r_{i3}}{r_{e2} + R_6} = -35,82$$

değerinde bulunur. T_2 'den oluşan devrenin giriş direnci $r_{i2} = h_{fe2}(r_{e2} + R_6) = 81,68k\Omega$ dir. Ortak emetörlü kuvvetlendirici olan T_1 'den oluşan devrenin gerilim kazancı,

$$K_{v1} = -\frac{R_4 // r_{i2}}{r_{e1} + R_3} = -29,62$$

olur. Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı katların kazançlarının çarpımına eşittir. Bulunan kazanç değerleri kullanıldığında

$$K_v = K_{v1} K_{v2} K_{v3} \approx 1058 \text{ olur. Devrenin giriş direnci } R_{i1} // r_{i1} = R_1 // h_{fe1}(r_{e1} + R_3)$$

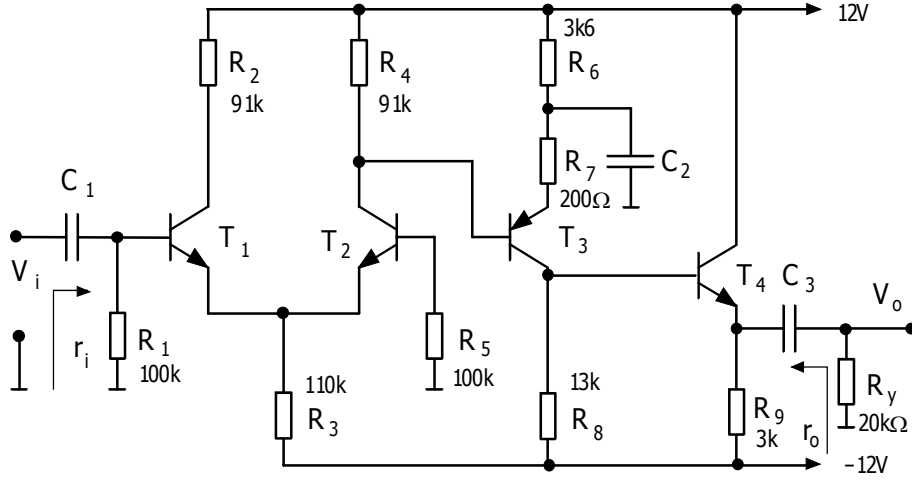
bağıntısı ile hesaplanır. Değerler yerine konduğunda $r_{i1} = 100 // 171,25 \approx 63k\Omega$ bulunur. Çıkış direnci emetör çıkışlı kuvvetlendiricinin çıkış direncidir. Buna göre devrenin çıkış direnci,

$$r_o = (r_{e3} + \frac{R_5}{h_{fe3}}) // R_8 = 54,28 // 3000 = 53,3\Omega \text{ olur.}$$

Soru 4.- Şekil 4 de kullanılan tranzistörlerden T_1 ve T_2 eştir. Tranzistörler için $h_{fe} = h_{FE} = 250$, $|V_{BE}| = 0,6V$, $h_{re} \approx 0$, $h_{oe} \approx 0$ ve $V_T = 25mV$ değerleri verilmiştir.

a) Tranzistörlerin çalışma noktası kolektör akımlarını hesaplayınız.

b) V_o/V_i gerilim kazancını, r_i giriş direncini ve r_o çıkış direncini hesaplayınız.

Şekil 4.

Çözüm:

T_1 ve T_2 transistörleri eş transistörlerdir ve bazlarına bağlanan R_1 ve R_5 dirençleri de eşittir. Buna göre sükûnet halinde ($V_i=0$ iken) kolektör akımları eşit olacaktır. T_1 'in baz çevriminden hareketle T_1 ve T_2 transistörlerinin kolektör akımı için

$$I_{C1} = I_{C2} = h_{FE1} \frac{V_{EE} - V_{BE1}}{R_1 + 2(h_{FE1} + 1)R_3} \cong 0,052mA \quad r_{e1} = r_{e2} = 481\Omega$$

olarak bulunur. T_3 transistörünün baz çevriminden hareketle T_3 'ün kolektör akımı için

$$I_{C3} = -h_{FE3} \frac{R_4 I_{C2} + V_{BE3}}{R_4 + (h_{FE3} + 1)(R_6 + R_7)} \cong -0,99mA \quad r_{e3} = 25,3\Omega$$

bulunur. T_4 transistörünün kolektör akımı için

$$I_{C4} = -h_{FE4} \frac{R_8 I_{C3} + V_{BE4}}{R_8 + (h_{FE4} + 1)R_9} = 4mA \quad r_{e4} = 6,25\Omega$$

bulunur.

b) Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı, katların kazançlarının çarpımına eşittir. T_4 transistörü emetör çıkışlı bir kuvvetlendirici olarak çalışmaktadır. Bu kuvvetlendiricinin gerilim kazancı için

$$K_{v4} = \frac{R_{e4}}{r_{e4} + R_{e4}} = \frac{R_9 // R_y}{r_{e4} + (R_9 // R_y)} = \frac{2609}{6,25 + 2609} = 0,998$$

bulunur. T_4 'den oluşan emetör çıkışlı devrenin girişinden görülen direnç,

$$r_{i4} = h_{fe4}(r_{e4} + R_{e4}) = 654k\Omega$$

olarak hesaplanır. T_3 transistörünün kolektöründeki değişken işaret yükü, $R_8 // r_{i4}$ dür. Buna göre ortak emetörlü bir kuvvetlendirici olan bu devrenin sağladığı gerilim kazancı,

$$K_{v3} = -\frac{R_8 // r_{i4}}{r_{e3} + R_7} = \frac{12747}{25,3 + 200} = -56,6$$

bulunur. T_3 transistörünün bazından görülen direnç,

$$r_{i3} = h_{fe3}(r_{e3} + R_7) = 56,3k\Omega$$

olur. T_1 ve T_2 den oluşan uzun kuyruklu devrenin sağladığı gerilim kazancı,

$$K_{v2} = \frac{R_4 // r_{i3}}{2r_{e2} + \frac{R_5}{h_{fe2}}} = \frac{34781}{1362} = 25,5$$

dir. Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı, katların kazançlarının çarpımına eşittir. Buna göre,

$$K_v = K_{v2} K_{v3} K_{v4} = -1440$$

olacaktır. Devrenin giriş direnci,

$$r_i = R_1 // (2h_{fe1}r_{e1} + R_5) = 77,3k\Omega$$

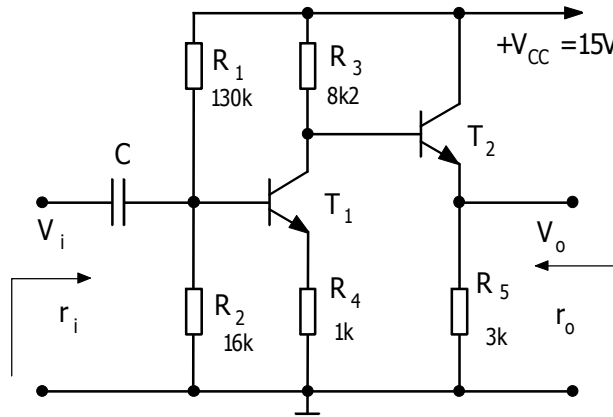
dir. Devrenin çıkış direnci, emetör çıkışlı kuvvetlendirici olan T_4 tranzistorunun emetöründen görülen dirence eşittir. Buna göre

$$r_o = (r_{e4} + \frac{R_8}{h_{fe4}}) // R_9 = 58,25 // 3k\Omega \cong 57\Omega$$

olur.

Soru 5.- Şekil 5.de kullanılan tranzistor için $h_{FE}=250$, $V_{BE}=0,6V$, $h_{re}\cong 0$, $h_{oe}\cong 0$ ve $V_T=25mV$ değerleri verilmiştir.

- Tranzistorların çalışma noktasında kolektör akımlarını hesaplayınız.
- V_o/V_i gerilim kazancını, r_i giriş direncini ve r_o çıkış direncini hesaplayınız.

Şekil 5.

Çözüm:

T_1 tranzistoru baz bölücülü bir kuvvetlendiricidir. Bu kuvvetlendiricinin kolektör akımı için

$$I_{C1} = h_{FE1} \frac{V_{BB} - V_{BE1}}{R_B + (h_{FE1} + 1)R_4} = 250 \frac{1,644 - 0,6}{14,25 + 251,1} = 0,984mA \quad r_{e1} = 25,41\Omega$$

bulunur. T_2 tranzistorunun kolektör akımı,

$$I_{C2} = h_{FE2} \frac{V_{CC} - R_3 I_{C1} - V_{BE1}}{R_3 + (h_{FE2} + 1)R_5} = 2,08mA \quad r_{e2} = 12\Omega$$

olur.

b) Kaskat kuvvetlendirici, ortak emetörlü bir kuvvetlendirici ile emetör çıkışlı bir kattan oluşmaktadır. T_2 'den oluşan emetör çıkışlı devrenin gerilim kazancı ve giriş direnci,

$$K_{v2} = \frac{R_{e2}}{r_{e2} + R_{e2}} = \frac{R_5}{r_{e2} + R_5} = \frac{3000}{12 + 3000} = 0,996 \quad r_{i2} = h_{fe2}(r_{e2} + R_5) = 753k\Omega$$

olur. T_1 'den oluşan ortak emetörlü devrenin gerilim kazancı ve bazdan görülen direnç,

$$K_{v1} = -\frac{R_3 // r_{i2}}{r_{e1} + R_4} = -\frac{8112}{1025,41} = -7,91 \quad r'_{i1} = h_{fe1}(r_{e1} + R_4) = 256,1k\Omega$$

dir. Kuvvetlendiricinin giriş direnci R_B ile r'_{i1} dirençlerinin paralel eşdeğeridir. Buna göre,

$$r_i = 14,24 // 256,1 = 13,5k\Omega$$

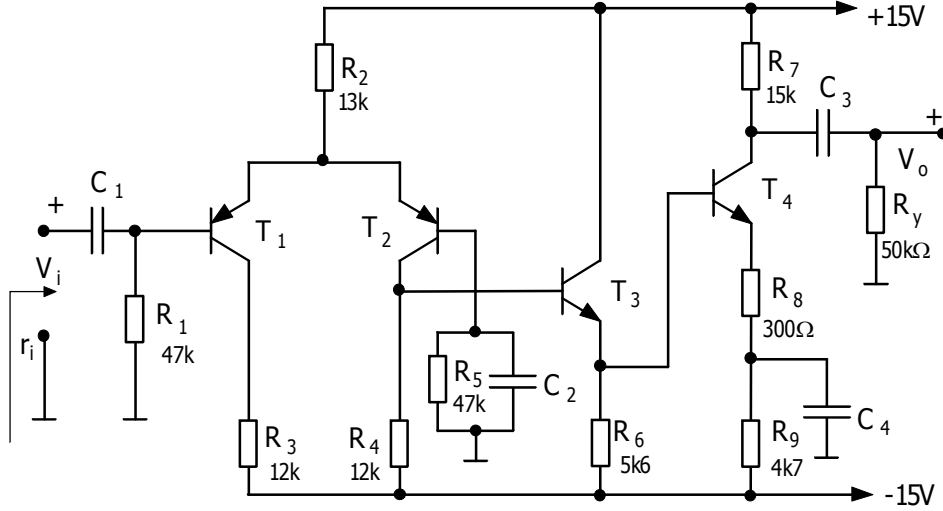
olur. Devrenin çıkış direnci emetör çıkışlı devrenin çıkış direncidir. Bu direnç hesaplanırsa,

$$r_o = (r_{e2} + \frac{R_3}{h_{fe2}}) // R_5 = 44,8 // 3000 = 44,14\Omega$$

elde edilir.

Soru 6.- Şekil 6. de kullanılan tranzistorlar için $h_{fe}=h_{FE}=300$, $h_{re}\approx 0$, $h_{oe}\approx 0$, $|V_{BE}|=0,6V$ ve $V_T=25mV$ değerleri verilmiştir.

- Tranzistorların çalışma noktası kolektör akımlarını hesaplayınız.
- V_o/V_i gerilim kazancını, r_i giriş direncini ve r_o çıkış direncini hesaplayınız.

Şekil 6.

Çözüm:

T_1 ve T_2 tranzistorları eşit ve baz çevrimlerindeki dirençler de doğru bileşenler açısından eşittir. Bu durumda kolektör akımları eşit olacaktır. Kolektör akımları için

$$I_{C1} = I_{C2} = -h_{FE1} \frac{V_{CC} + V_{BE1}}{R_1 + 2(h_{FE1} + 1)R_2} = -300 \frac{15 - 0,6}{47 + 2.301.13} = -0,549mA$$

olur. $r_{e1} = r_{e2} = 45,54\Omega$ dir. T_2 tranzistorunun kolektör akımı için baz çevriminden hareketle, T_4 tranzistorunun baz akımı ihmal edilerek,

$$I_{C3} = -h_{FE3} \frac{R_4 I_{C2} + V_{BE3}}{R_4 + (h_{FE3} + 1)R_6} = 1,06mA \quad r_{e3} = 23,6\Omega$$

değeri elde edilir. T_4 tranzistorunun kolektör akımı,

$$I_{C4} = -h_{FE4} \frac{R_6 I_{C3} + V_{BE4}}{R_6 + (h_{FE4} + 1)(R_8 + R_9)} = 1,06mA \quad r_{e4} = 23,6\Omega$$

ile hesaplanır.

b) Kaskat kuvvetlendiricinin gerilim kazancı katların kazançlarının çarpımına eşittir. T_4 den oluşan ortak emetörlü devrenin gerilim kazancı

$$K_{v4} = -\frac{R'_{y4}}{r_{e4} + R_{e4}} = -\frac{R_7 // R_y}{r_{e4} + R_8} = -\frac{11538}{23,6 + 300} = -36,7$$

olacaktır. Bu kuvvetlendiricinin bazından görülen direnç, T_3 'den oluşan emetör çıkışlı devrenin yüküdür. Bu yük,

$$R_{e3} = R_6 // r'_{i4} = R_6 // h_{fe4}(r_{e4} + R_8) = 5,6 // 97,08 \approx 5,3k\Omega$$

olur. T_3 'den oluşan emetör çıkışlı devrenin gerilim kazancı,

$$K_{v3} = \frac{R_{e3}}{r_{e3} + R_{e3}} = \frac{5300}{23,6 + 5300} = 0,996 \quad r_{i3} = h_{fe3}(r_{e3} + R_{e3}) = 1597k\Omega$$

dır. Uzun kuyruklu devre olan giriş katının gerilim kazancı,

$$K_{v2} = \frac{R_4 // r_{i3}}{2r_{e2}} = \frac{11911}{2.45,54} = 130,8$$

olur. Kaskat devrenin gerilim kazancı, katların gerilim kazançlarının çarpımına eşittir. Bu işlem yapıldığında,

$$K_v = K_{v2}K_{v3}K_{v4} = 130,8.0,996.(36,7) \cong 4791$$

biçiminde elde edilir.

Kuvvetlendiricinin giriş direnci, T_1 tranzistorunun bazından görülen direnç R_1 direncinin paralel eşdeğerine eşittir. T_1 'in bazından görülen direnç,

$$r'_{i1} = 2h_{fe1}r_{e1} = 27,3\Omega$$

dur. Kuvvetlendiricinin giriş direnci,

$$r_i = R_1 // r'_{i1} = 17,3k\Omega \quad r_i = R_1 // r'_{i1} = 17,3k\Omega$$

olur. Kuvvetlendiricinin çıkış direnci R_7 direncine eşittir ve $r_o = 15k\Omega$ dır.

Soru7.- Şekil 7. deki devrede kullanılan İşlemsel Kuvvetlendiriciler ideal alınabilmektedir.

a) V_o gerilimini V_1 ve V_2 cinsinden veren ifadeyi çıkartınız.

b) $R_6 = R_7$, $R_4 = R_5/2$, $R_1 = R_2 = R_3/2$ ise V_o gerilimini veren ifade ne olacaktır?

c) (b) de verilen direnç eşitlikleri için $V_o = 0V$ olması istendiğine göre V_1 ve V_2 gerilimleri arasında ne gibi bir ilişki olmalıdır?

Çözüm:

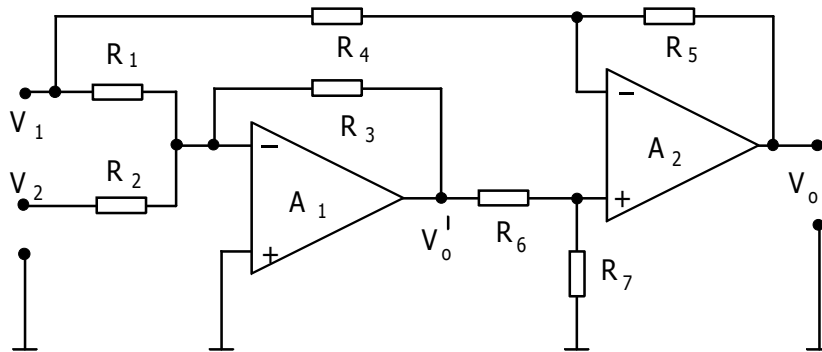
a) A_1 işlemsel kuvvetlendiricisinin çıkış gerilimi,

$$V_o' = -\left(\frac{R_3}{R_1}V_1 + \frac{R_3}{R_2}V_2\right)$$

dir. A_2 işlemsel kuvvetlendiricisinin çıkış gerilimi,

$$V_o = -\frac{R_5}{R_4}V_1 + \frac{R_5 + R_4}{R_4} \frac{R_7}{R_6 + R_7} V_o' = -\left[\frac{R_5}{R_4} + \frac{R_5 + R_4}{R_4} \frac{R_7}{R_6 + R_7} \frac{R_3}{R_1} V_1\right. \\ \left. - \frac{R_5 + R_4}{R_4} \frac{R_7}{R_6 + R_7} \frac{R_3}{R_2} V_2\right]$$

dir.

Şekil 7.

b) $R_6 = R_7$, $R_4 = R_5/2$ ve $R_1 = R_2 = R_3/2$ ise,

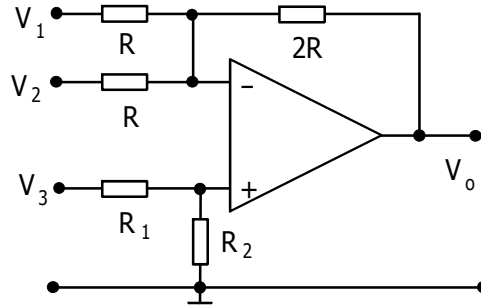
$V_o = -5V_1 - 3V_2 = 0$ ise,

$V_1 = -0,6V_2$ olmalıdır.

Soru 8.- Şekil 8. de kullanılan işlemsel kuvvetlendirici idealdir.

a) V_o gerilimini dirençler ve gerilimler cinsinden hesaplayınız.

b) $V_1=V_2=V_3$ iken $V_o=0$ olması için R_2 / R_1 oranı ne olmalıdır.

Şekil 8.

Çözüm:

a) V_o çıkış gerilimi,

$$V_o = -2V_1 - 2V_2 + 5 \frac{R_2}{R_1 + R_2} V_3$$

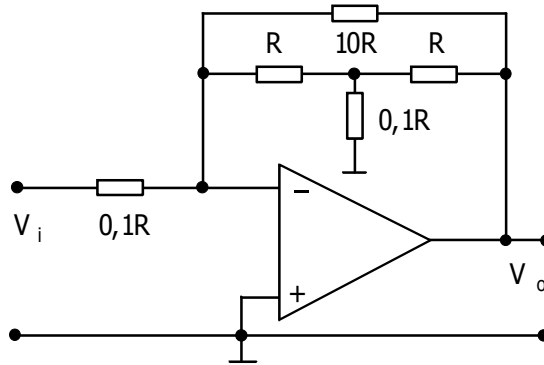
dir.

b) $V_1 = V_2 = V_3$ alındığında $V_o = 0$ olması için ifadeden kolayca görüleceği gibi $R_2 = 4R_1$ olmalıdır.

Soru 9,-

Şekil 9. de görülen işlemsel kuvvetlendirici ideal olduğuna göre V_o / V_i gerilim kazancını hesaplayınız.

Çözüm:

Şekil 9.

$$-\frac{V_i}{0,1R} = \frac{V_o}{10R} + \frac{V_o}{11} \frac{1}{R + \frac{0,1}{1,1}R} = \frac{V_o}{10R} + \frac{V_o}{12R} = \frac{13V_o}{12R}$$

$$\frac{V_o}{V_i} = -54,54$$

olarak elde edilir.

Soru 10.- Şekil 10. deki devrede kullanılan işlemsel kuvvetlendiriciler idealdir.

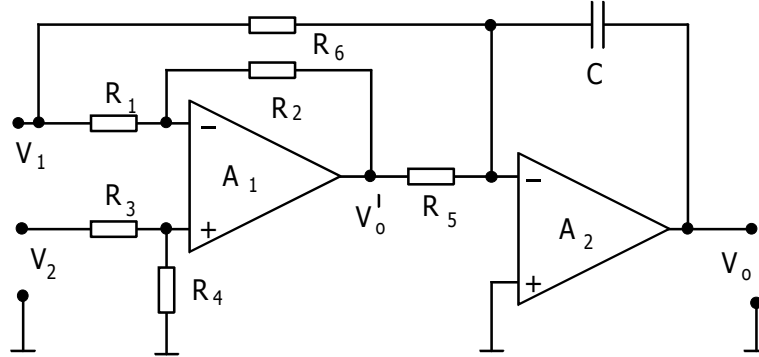
a) V_o gerilimini V_1 ve V_2 gerilimleri cinsinden veren genel ifadeyi bulunuz.

b) V_1 ve V_2 gerilimleri sabit değerler alındığında, $t=0$ anında $V_o=0$, $R_1=R_2$, $R_3=R_4$ ve $R_5=R_6=R$ ise V_o geriliminin ifadesi ne olur? ($RC=1$ alınacaktır.)

c) (b) de verilen durum için $R_6=2R_5$ olması halinde $V_o=0$ değerini alması için V_1 ile V_2 arasında nasıl bir ilişki olmalıdır?

Çözüm:

Şekil 10.

a) Devrede kullanılan A_1 devresinden oluşan devre fark kuvvetlendiricisidir. Bu devrenin çıkış gerilimi,

$$V_o' = -\frac{R_2}{R_1} V_1 + \frac{R_1 + R_2}{R_1} \frac{R_4}{R_3 + R_4} V_2$$

dir. A_2 devresi hem toplama işlemi yapmakta hem de entegral almaktadır. Buna göre A_2 devresinin çıkış gerilimi,

$$V_o = -\frac{1}{R_6 C} \int V_1 dt - \frac{1}{R_5 C} \int V_o' dt$$

ifadesi ile V_1 ve V_o' gerilimlerine bağlıdır. V_o' geriliminin V_1 ve V_2 cinsinden değerinin yerine konulması halinde V_o gerilimi, gerekli düzenlemeler yapılarak

$$V_o = \frac{R_2 R_6 - R_1 R_5}{R_1 R_5 R_6} \int V_1 dt - \frac{(R_1 + R_2) R_4}{R_1 R_5 (R_3 + R_4)} \int V_2 dt$$

biçiminde elde edilir.

b) Kolayca V_o' 'nın ifadesinden görüldüğü gibi çıkış gerilimi sadece V_2 gerilimine bağlı olmaktadır ve

$$V_o = -\int V_2 dt$$

dir. $V_2 = \text{st}$ olduğuna göre entegral alındığında

$$V_o = -V_2 t$$

olacaktır.

c) $R_6 = R_5$ alındığında $V_o = 0$ kolayca göstermek mümkündür ki

$$V_1 = 2V_2$$

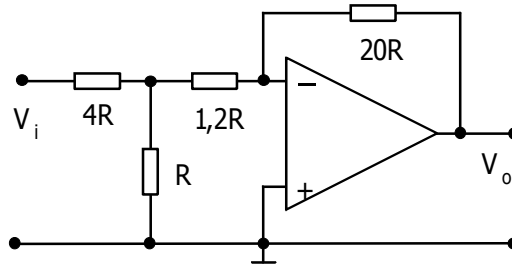
olmalıdır.

Soru 11.- Şekil 11. de kullanılan işlemsel kuvvetlendirici ideal olduğuna göre V_o/V_i gerilim kazancını hesaplayınız.

Çözüm:

Şekil 5. de verilen devreden Thévenin eşdeğeri alınarak gerekli hesaplar yapılırsa,

$$\frac{V_i}{10R} = -\frac{V_o}{20R}$$

Şekil 11.

bulunur ve buradan gerekli düzenlemeler yapıldığında

$$\frac{V_o}{V_i} = -2$$

olarak elde edilir.

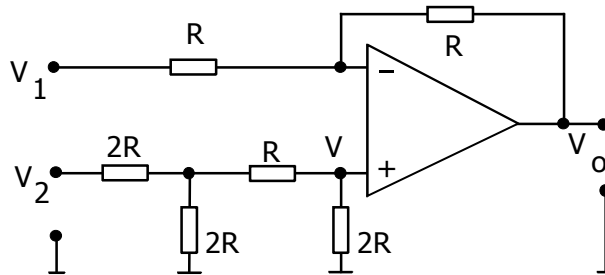
Soru 12.- Şekil 12. de kullanılan işlemsel kuvvetlendirici ideal olarak kabul edilebilmektedir. $V_1=5V$ olduğuna göre $V_o=0V$ olması için V_2 'nin alması gereken değerini hesaplayınız.

Çözüm:

İşlemsel kuvvetlendirici reel olduğundan V_o gerilimi,

$$V_o = 2V - V_1$$

ifadesi ile V ve V_1 gerilimlerine bağlıdır. V gerilimi V_2 gerilimi cinsinden hesaplanabilir. Bu hesaplar yapıldığında,

Şekil 12.

$$V = \frac{1}{4}V_2$$

dir. Buna göre çıkış gerilimi V_o ,

$$V_o = \frac{1}{2}V_2 - V_1$$

olacaktır.

Soru 13.- Şekil 13. de kullanılan işlemsel kuvvetlendirici i idealdir. V_o gerilimini V_1 , V_2 ve V_3 gerilimleri cinsinden hesaplayınız.

Çözüm:

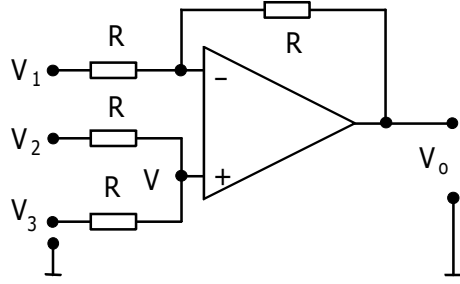
Şekil 13. de görülen V gerilimi, V_2 ve V_3 gerilimi cinsinden hesaplanırsa,

$$V = \frac{V_2 + V_3}{2}$$

dir. V_o gerilimi, V_1 ve V cinsinden hesaplandığında,

$$V_o = 2V - V_1$$

olacağını göstermek oldukça kolaydır. V geriliminin V_2 ve V_3 cinsinden ifadesi yerine konursa,

Şekil 13.

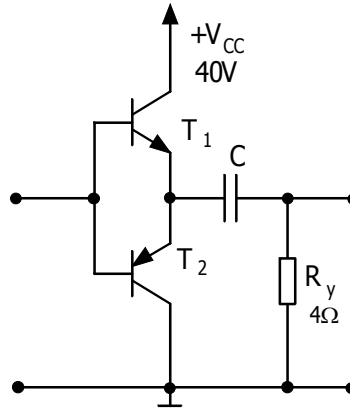
$$V_o = V_2 + V_3 - V_1$$

olacaktır.

Soru 14.- Şekil 14. de kullanılan eşlenik tranzistorlar için $V_{CEsat}=1V$, $R_{thjc}=5^\circ C/W$, $R_{thch}=1^\circ C/W$ ve $T_{jmax}=150^\circ C$ değerleri verilmiştir. Tranzistorlar ayrı ayrı soğutuculara bağlanmıştır.

a) Yüke aktarılabilir maksimum güç ne kadardır? Bu sırada verimin değeri ne olur?

b) Her bir tranzistor için kullanılması gereken soğutucu yüzeylerin ısı direnci en fazla ne kadar olmalıdır? $T_a=50^\circ C$ alınacaktır.

Şekil 14.

Çözüm:

a) Tek kaynakla beslenen B sınıfı push-pull kuvvetlendiricide yüke aktarılan maksimum güç ve verim,

$$P_{y\max} = \frac{\left(\frac{V_{CC}}{2} - V_{CEsat}\right)^2}{2R_y} = 45,125W \quad \eta_{\max} = \frac{\pi}{2} \frac{\frac{V_{CC}}{2} - V_{CEsat}}{2} = \%74,6$$

olarak bulunur.

b) Her bir tranzistorda harcanan güç,

$$P_{tot} = \frac{2}{\pi^2} P_{y\max i}$$

dir. Tranzistorlar ideal alındığında yüke aktarılan maksimum güç,

$$P_{y\max i} = \frac{V_{CC}^2}{8R_y} = 50W \text{ tır. Buna göre her bir tranzistorda harcanan güç,}$$

$$P_{tot} = \frac{2}{\pi^2} P_{y\max i} = 10,13W$$

olarak elde edilir. Her bir tranzistor ayrı soğutuculara bağlandığına göre bir tranzistor için,

$T_{j\max} - T_a = P_{tot}(R_{thjc} + R_{thch} + R_{thha})$ ifadesi yazılabilir ve bu bağıntıda değerler yerine konduğunda soğutucunun ısıl direnci için $R_{thha} = 3,9^\circ\text{C/W}$ değeri elde edilir.

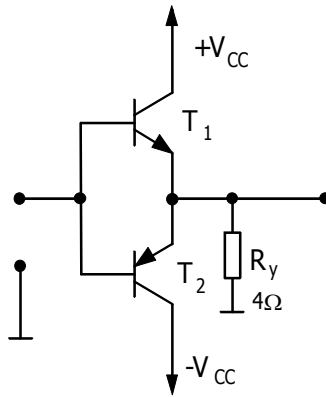
Soru 15.- Şekil 15. de verilen devrede kullanılan eşlenik tranzistorların her biri için $T_{j\max}=150^\circ\text{C}$, $R_{thjc}=2,5^\circ\text{C/W}$, $R_{thch}=1^\circ\text{C/W}$ ve $R_{thha}=6,5^\circ\text{C/W}$ değerleri verilmiştir. Bu tranzistorlar için $I_{CM}=5\text{A}$ ve $V_{CM}=50\text{V}$ olduğuna göre, ortam sıcaklığını $T_a=50^\circ\text{C}$ ve $V_{CEsat}=1\text{V}$ alarak, yüke maksimum güç aktaracak V_{CC} geriliminin değeri ne kadar olmalıdır? Seçilen V_{CC} gerilimi için yüke en fazla ne kadar güç aktarılabilir? Bu sırada verimin değeri ne kadardır?

Çözüm:

Her bir tranzistorda harcanabilecek güç, ısıl direncin bulunuş ifadesinden yararlanılarak hesaplanırsa,

$$P_{tot} = \frac{T_{j\max} - T_a}{R_{thjc} + R_{thch} + R_{thha}} = \frac{100}{2,5 + 1 + 6,5} = 10\text{W}$$

olarak elde edilir. Bu değer tranzistorda harcanabilecek maksimum güçtür. Bu güç değeri ile $P_{y\max}$ arasındaki ilişki karşılaştırılırsa,

Şekil 15.

$$P_{tot} = \frac{2}{\pi^2} P_{y\max} = \frac{2}{\pi^2} \frac{V_{CC}^2}{2R_y} \rightarrow V_{CC} = \pi \sqrt{P_{tot} R_y} = 19,87\text{V}$$

olur. Akım sınırından hareketle $V_{CC}=R_y I_{CM}+V_{CEsat}=21$ olarak elde edilir. Gerilim sınırından yararlanıldığında $V_{CC} \cong V_{CEM}/2=25\text{V}$ olacaktır. Bu üç besleme geriliminden görüleceği gibi çözüm, üç değer arasında en küçük olan $V_{CC}=19,87\text{V}$ tur. $V_{CC}=19,87\text{V}$ alındığında yüke aktarılabilen maksimum güç ve verim için,

$$P_{y\max} = \frac{(V_{CC} - V_{CEsat})^2}{2R_y} = 44,51\text{W} \quad \eta_{\max} = \frac{\pi}{4} \frac{V_{CC} - V_{CEsat}}{V_{CC}} = \%74,6$$

değerleri elde edilir.

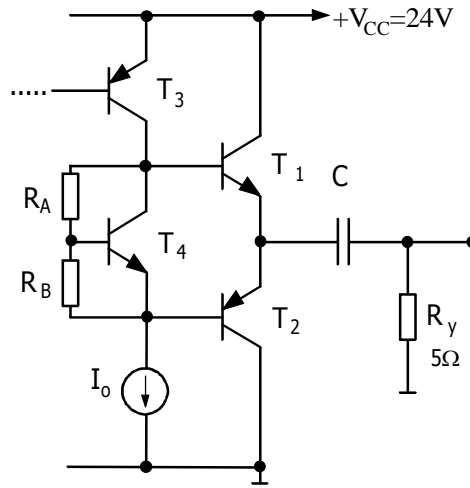
Soru 16.-

a) Şekil 16. de B-Sınıfı güç kuvvetlendiricisi çıkışında maksimum $P_y=10\text{W}$ lık bir güç elde edilebildiği ölçülmektedir. Maksimum güçte çıkış tranzistorları (T_1 ve T_2) üzerinde kalan gerilimin değerini hesaplayınız.

b) T_1 ve T_2 'nin dayanması gereken maksimum kolektör-emetör gerilimi V_{CEM} ile maksimum kolektör akımı I_{CM} değerlerine olmalıdır?

c) $h_{FE1\min}=h_{FE2\min}=25$ olduğu dikkate alınırsa $I_{O\min}$ ne olmalıdır? Bu durumda T_3 üzerinde harcanan gücü hesaplayınız. $V_{BE1}=|V_{BE2}| \cong 0,7\text{V}$ alınacaktır.

d) $V_{BE1}=|V_{BE2}| \approx V_{BE4}$ olarak R_A ve R_B arasındaki ilişkiyi belirleyiniz.

Şekil 16.

Çözüm:

a) Tek kaynakla beslenen B-sınıfı push-pull kuvvetlendiricide yüke aktarılabilen maksimum güç,

$$P_{y\max} = \frac{\left(\frac{V_{CC}}{2} - V_{CEsat}\right)^2}{2R_y} = \frac{(12 - V_{CEsat})^2}{10} = 10W$$

tır. Bu bağıntıdan yararlanılarak V_{CEsat} gerilimi hesaplandığında, $V_{CEsat}=2V$ olur.

b) Transistörler ideal alındığında yüke aktarılabilecek maksimum güç,

$$P_{y\max i} = \frac{V_{CC}^2}{8R_y} = 14,4W \text{ tır. Bu güç değeri ile } P_{tot} \text{ arasındaki ilişki kullanılarak, her bir}$$

transistörde harcanabilecek maksimum güç için

$$P_{tot} = \frac{2}{\pi^2} P_{y\max i} = 2,92W$$

değeri elde edilir. transistörlerden akabilecek maksimum akım, yüke maksimum güç aktarıldığında oluşur. Bu akım,

$$I_{CM} = I_{y\max} = \frac{\frac{V_{CC}}{2} - V_{CEsat}}{R_y} = 2A$$

dir. Push-pull kuvvetlendiriciyi oluşturan transistörlerin uçlarına gelen gerilim, diğer transistör doymaya girdiğinde oluşacaktır. Buna göre T_1 ve T_2 transistörlerinin uçları arasına gelebilecek maksimum gerilim değeri,

$$V_{CEM} \cong V_{CC} - V_{CEsat} = 24 - 2 = 20V$$

olur.

c) Transistörlerin akım kazançlarının minimum değerleri 25 olarak verilmiştir. T_1 ve T_2 transistörlerinin baz akımları, yük akımı maksimum olduğunda en büyük değerini alır. Bu akım hesaplandığında,

$$I_{B1\max} = I_{B2\max} = \frac{I_{y\max}}{h_{FE\min}} = \frac{2000}{25} = 80mA$$

çıkar. I_o akımı en az 80mA seçilmelidir. Transistörlerin baz-emetör arası 0,7V alındığında T_3 transistöründe harcanan güç,

$$P_{tot3} = \left(\frac{V_{CC}}{2} - V_{CEsat}\right)I_o = 0,904W$$

olarak hesaplanır. Bu güç değeri T_3 tranzistöründe harcanabilecek maksimum güç değeridir.

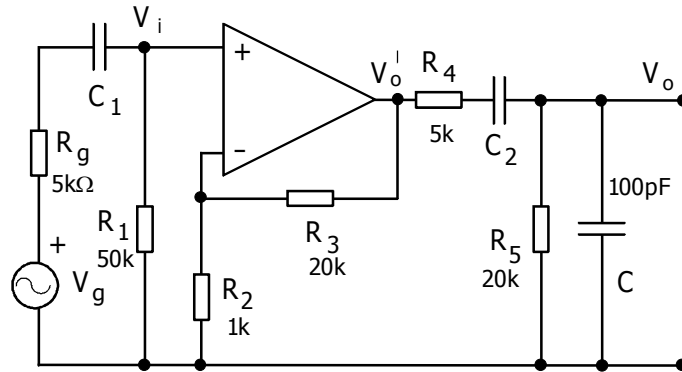
d) Gerilim çoğaltıcı devreden kolayca görüleceği gibi, T_1 ve T_2 tranzistörlerinin bazları arasında oluşacak gerilimin $2V_{BE1}$ olabilmesi R_A ve R_B dirençlerinin birbirine eşit seçilmesi halinde mümkün olacaktır.

Soru 17.- Şekil 17. de görülen işlemsel kuvvetlendirici idealdir.

a) V_o/V_g gerilim kazancını orta frekans bölgesinde hesaplayınız.

b) Devrenin alt kesim frekansı $f_1=20Hz$ ve asimptot eğiminin 40 dB/dekat olması istenmektedir. Belirtilen özelliği sağlayacak C_1 ve C_2 kondansatör değerlerini hesaplayınız.

c) Devrenin üst kesim frekansını hesaplayınız.

Şekil 17.

Çözüm:

a) İşlemsel kuvvetlendirici ideal alındığına göre V_o/V_i gerilim kazancı, R_3 ve R_2 dirençleri tarafından belirlenir ve

$$\frac{V_o'}{V_i} = \frac{R_2 + R_3}{R_2} = 21$$

değerine eşittir. Devrenin giriş direnci $R_1 = 50k\Omega$ değerine eşittir. Bu değer kullanılarak,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{V_i}{V_g} \frac{V_o'}{V_i} \frac{V_o}{V_o'} = \frac{R_1}{R_1 + R_g} \frac{R_2 + R_3}{R_2} \frac{R_y}{R_4 + R_y} = \frac{50}{55} \frac{21}{1} \frac{20}{25} = 15,3$$

bulunur. İşlem sırasında işlemsel kuvvetlendirici ideal olduğundan çıkış direnci sıfır alınmıştır.

b) Devrenin alt kesim frekansının 20Hz ve asimptot eğiminin de 40dB/dekat olması istendiğine göre çakışık kutup vardır. Buna göre kutup frekansları,

$f_k = f_1 \sqrt{2^{1/2} - 1} = 12,87Hz$ olacaktır. C_1 ve C_2 kondansatörlerinin oluşturdukları kutup frekansları bu değere eşit alınarak değerleri hesaplanırsa,

$$C_1 = \frac{1}{2\pi f_k (R_g + R_1)} = 0,225\mu F \quad C_2 = \frac{1}{2\pi f_k (R_4 + R_y)} = 0,495\mu F$$

değerleri elde edilir.

c) Devrenin üst kesim frekansı C kondansatörü ile belirlenmektedir. Bu kondansatörün uçları arasına gelen eşdeğer direnç, R_4 ve R_y dirençlerinin paralel eşdeğeridir. Bu direnç hesaplanırsa, $R = R_4 // R_y = 4k\Omega$ olarak bulunur. Buna göre devrenin üst kesim frekansı,

$$f_2 = \frac{1}{2\pi CR} = \frac{1}{2\pi 100 \cdot 10^{-12} \cdot 4 \cdot 10^3} \cong 398kHz$$

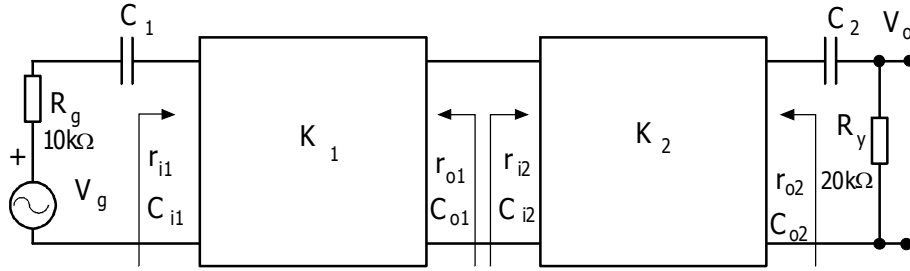
bulunur.

Soru 18.- Şekil 18. deki blok şemada kullanılan kuvvetlendirici blokların yüksüz büyüklükleri:

$$\begin{array}{llll} K_1=50 & r_{i1}=50k\Omega & C_{i1}=50pF & r_{o1}=5k\Omega & C_{o1}=5pF \\ K_2=20 & r_{i2}=100k\Omega & C_{i2}=20pF & r_{o2}=1k\Omega & C_{o2}=2pF \end{array}$$

olarak verilmiştir. $R_g=10k\Omega$ ve $R_y=20k\Omega$ dur.

- Devrenin V_o/V_g gerilim kazancını orta frekans bölgesi için hesaplayınız.
- V_o/V_g kazancının alt kesim frekansının $f_1=20Hz$ ve asimptot azalma eğiminin 40dB/dekat olması istendiğine göre C_1 ve C_2 kondansatörlerinin değerini hesaplayınız.
- Yüksek frekans bölgesi kutup frekanslarını hesaplayınız.

Şekil 18.

Çözüm:

- Devrenin orta frekans bölgesinde V_o/V_g gerilim oranı

$$\frac{V_o}{V_g} = K_1 K_2 \frac{r_{i1}}{r_{i1} + R_g} \frac{r_{i2}}{r_{o1} + r_{i2}} \frac{R_y}{r_{o2} + R_y} = 50 \cdot 20 \frac{50}{60} \frac{100}{105} \frac{20}{21} = 755,86$$

olarak hesaplanır.

- Devrenin alt kesim frekansının 20Hz ve asimptot eğiminin de 40dB/dekat olması istenmektedir. Çakışık kutup durumu olduğundan önceki soruda olduğu gibi kutup frekansları için, $f_{k1} = f_{k2} = 12,87Hz$ değerleri elde edilir. Bu değerler ve C_1 ile C_2 kondansatörlerinin çevrimine giren dirençler kullanılarak

$$C_1 = \frac{1}{2\pi f_k (R_g + r_{i1})} = 0,206 \mu F \quad C_2 = \frac{1}{2\pi f_k (r_{o2} + R_y)} = 0,589 \mu F$$

değerlerine varılır.

- Yüksek frekans bölgesinde 3 tane kutup oluşacaktır. Bu kutuplara karşılık gelen kutup frekansları,

$$f_{k1} = \frac{1}{2\pi C_{i1} (R_g // r_{i1})} = \frac{1}{2\pi 50 \cdot 10^{-12} 8333} \cong 191 kHz$$

$$f_{k2} = \frac{1}{2\pi (C_{o1} + C_{i2}) (r_{o1} // r_{i2})} = \frac{1}{2\pi 25 \cdot 10^{-12} 4762} = 1,34 MHz$$

$$f_{k3} = \frac{1}{2\pi C_{o2} (r_{o2} // R_y)} = \frac{1}{2\pi 2 \cdot 10^{-12} 952,4} = 83,6 MHz$$

biçiminde hesaplanırlar.

Soru 19.- Şekil 19. de kullanılan kuvvetlendiricinin girişine orta frekans bölgesinde $V_g=10mV$ 'luk bir gerilim uygulandığında kuvvetlendiricinin çıkışında 2V gerilim ölçülmektedir. Devrenin alt kesim frekansı $f_1=40Hz$ ve asimptot eğimi 40dB/dekat tır. Devrenin üst kesim frekansı $f_2=1MHz$ olarak ölçülmüştür. Çıkış kapasitesi C_o ihmal edilecek kadar küçüktür.

- Devrenin giriş ve çıkış direncini hesaplayınız.

b) Devrenin yüksüz gerilim kazancı K ne kadardır?

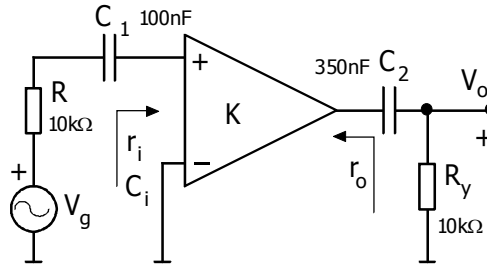
c) Devrenin giriş kapasitesini hesaplayınız.

Çözüm:

a) Devrenin alt kesim frekansı $f_1 = 40\text{Hz}$ olarak ölçülmüş ve asimptot eğiminin 40dB/dekat olduğu görüldüğüne göre çakışık kutup vardır. Bu kutup frekansı hesaplanırsa,

$$f_k = f_1 \sqrt{2^{1/2} - 1} = 25,74\text{Hz}$$

olarak elde edilir. C_1 ve C_2 kondansatörlerinin oluşturacakları kutup frekansları bu değere eşit olmalıdır. devreden hareketle bu frekanslar yazılırsa,

Şekil 19.

$$f_{k1} = \frac{1}{2\pi C_1 (R_g + r_i)} \quad f_{k2} = \frac{1}{2\pi C_2 (r_o + R_y)}$$

dir. Bu bağıntılardan yararlanılarak r_i ve r_o dirençleri hesaplanırsa,

$$r_i = \frac{1}{2\pi C_1 f_{k1}} - R_g = 51830\Omega$$

$$r_o = \frac{1}{2\pi C_2 f_{k2}} - R_y = 7666\Omega$$

bulunurlar.

b) Devrenin V_o/V_g oranı verilen değerlerden hareketle hesaplanırsa,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{2000}{10} = 200$$

dir. Devreden kolayca görüldüğü gibi bu kazanç,

$$\frac{V_o}{V_g} = K \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{R_y}{r_o + R_y} = K \frac{51830}{61830} \frac{10000}{17666} = 200$$

dir. Bu ilişkidten hareketle K için 421,5 değeri elde edilir.

c) Devrenin üst kesim frekansı C_i kapasitesinden oluşmaktadır. Bu kapasiteye paralel gelen eşdeğer direnç, R_g ve r_i dirençlerinin paralel eşdeğeridir. Bilinen değerler kullanıldığında bu direnç için $R = R_g / r_i = 8,38\text{k}\Omega$ değeri bulunur. Üst kesim frekansı 1MHz olarak verilmiştir. Üst kesim frekansı tek kutupla belirlendiğinden C_i kapasitesi,

$$C_i = \frac{1}{2\pi f_2 R} = \frac{1}{2\pi \cdot 10^6 \cdot 8380} \cong 19\text{pF}$$

bulunur.

Soru 20.- Şekil20. deki devrede kullanılan kuvvetlendiricinin yüksüz gerilim kazancı $K=2000$, giriş direnci $r_i=50\text{k}\Omega$ ve çıkış direnci $r_o=500\Omega$ dur.

a) Devrenin V_o/V_g gerilim kazancını hesaplayınız.

b) Devrenin alt kesim frekansının 20Hz ve asimptot eğiminin 40dB/dekat olması istendiğine göre C_1 ve C_2 kondansatörlerinin değerini hesaplayınız.

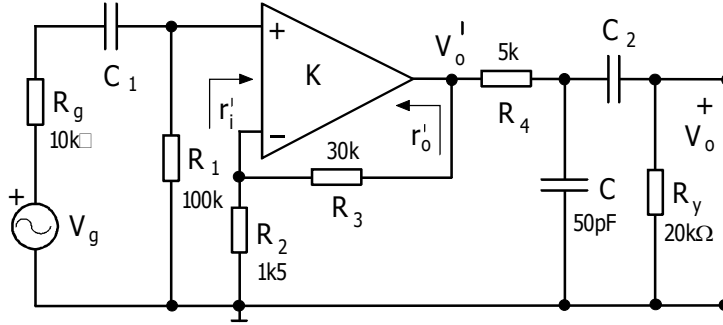
c) Devrenin üst kesim frekansını hesaplayınız.

Çözüm:

a) Devrede seri gerilim geribeslemesi bulunmaktadır. β devresi, R_2 ve R_3 dirençlerinden oluşur. Bu devreden β fonksiyonu hesaplanırsa,

$$\beta = -\frac{R_2}{R_2 + R_3} = -\frac{1,5}{30 + 1,5} = -\frac{1}{21}$$

olarak elde edilir. β devresinin girişinden ve çıkışından görülen dirençler hesaplandığında

Şekil 20.

$$r_{i\beta} = R_2 + R_3 = 31,5k\Omega \quad r_{o\beta} = R_2 // R_3 = 1,43k\Omega$$

olarak bulunurlar. Bu dirençlerin devreye dahil edilmesi ile devrenin açık çevrim büyüklükleri hesaplanırsa,

$$r_i = r_i' + r_{o\beta} = 50 + 1,43 = 51,43k\Omega \quad r_o = r_o' // r_{i\beta} = 492,2\Omega$$

değerleri elde edilir. Devrenin açık çevrim kazanç fonksiyonu,

$$K_v = \frac{V_o'}{V_t} = K \frac{r_i'}{r_i} \frac{R_y'}{r_o' + R_y'}$$

biçimindedir. Bağlantıda görülen $R_y' = r_{i\beta} // (R_4 + R_y) = 13,94k\Omega$ dır. Bu direnç bağlantıda kullanıldığında K_v kazancı için

$$K_v = 2000 \frac{50}{51,43} \frac{13,94}{13,94 + 0,5} = 1877$$

değerine varılır. Devrenin geribeslemeli gerilim kazancı K_{vf} , V_o' ile V_i arasında tanımlanmıştır. Bu kazanç hesaplanırsa,

$$K_{vf} = \frac{V_o'}{V_i} = \frac{K_v}{1 - \beta K_v} = 20,77$$

olur. V_o/V_g kazancı istenmektedir. Bu kazancın hesaplanabilmesi için geribeslemeli giriş direnci r_{if} hesaplanmalıdır. r_{if} giriş direnci, r_i' ile R_1 dirençlerinin paralel eşdeğeridir. r_{if} direnci hesaplanırsa,

$$r_{if}' = r_i(1 - \beta K_v) = 51,43(1 + \frac{1877}{21}) = 4648,3k\Omega$$

olarak bulunur. Bu direnç değerinin kullanılması ile

$$r_{if} = R_1 // r_{if}' = 100 // 4648,3 = 97,9k\Omega$$

biçiminde geribeslemeli r_{if} direnci elde edilir. Bu direnç kullanılarak devrenin V_o/V_g gerilim oranı,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{V_i}{V_g} \frac{V_o'}{V_i} \frac{V_o}{V_o'} = \frac{r_{if}}{R_g + r_{if}} K_{vf} \frac{R_y}{R_4 + R_y} = \frac{97,9}{97,9 + 10} 20,77 \frac{20}{20 + 5} = 15,08$$

olur.

b) Devrenin alt kesim frekansının 20Hz olması istenmektedir. Asimptot eğiminin 40dB/dekat olması istendiğinden çakışık kutup durumu vardır. Çakışık kutup frekansı,

$$f_k = f_1 \sqrt{2^{1/2} - 1} = 12,87 \text{ Hz}$$

olur. C_1 ve C_2 kondansatörlerinin değerinin hesaplanabilmesi için r_{of} direncinin değerinin hesaplanması gerekir. Bu direncin değerinin bulunabilmesi için K'_v kazancı hesaplanabilmelidir. Devreden hareketle

$$K'_v = K \frac{r'_i}{r_i} \frac{r_{i\beta}}{r'_o + r_{i\beta}} = 2000 \frac{50}{51,43} \frac{31,5}{31,5 + 0,5} = 1914$$

biçiminde K'_v kazancı hesaplanır. r_{of} geribeslemeli çıkış direnci,

$$r_{of} = \frac{r_o}{1 - \beta K'_v \frac{r_i}{r_i + R'_g}} = \frac{r_o}{1 - \beta K'_v \frac{r_i}{r_i + (R_g // R_1)}} = 6,27 \Omega$$

olarak hesaplanır. C_1 ve C_2 kondansatörlerinin çevrimindeki dirençler ve oluşan kutup frekansları bilindiğinden bu iki kondansatörün değeri için

$$C_1 = \frac{1}{2\pi f_k (R_g + r_{if})} = \frac{1}{2\pi 12,87 (10 \cdot 10^3 + 97,9 \cdot 10^3)} = 0,115 \mu F$$

$$C_2 = \frac{1}{2\pi f_k (r_{of} + R_4 + R_y)} = \frac{1}{2\pi 12,87 (6,27 + 5 \cdot 10^3 + 20 \cdot 10^3)} = 0,495 \mu F$$

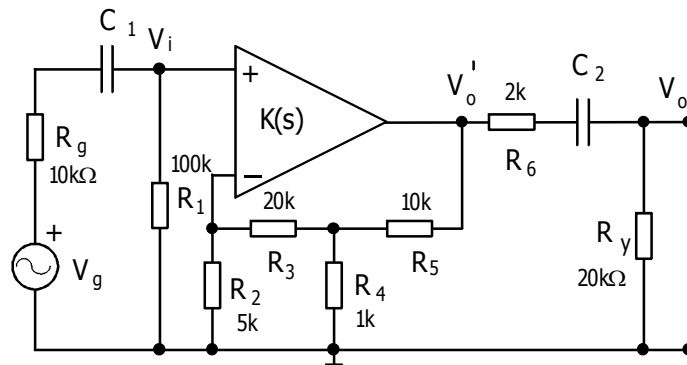
bulunur.

c) Devrenin üst kesim frekansı C kondansatörü ve bu kondansatörün uçları arasına gelen eş değer dirençle belirlenmektedir. Buna göre,

$$f_2 = f_k = \frac{1}{2\pi C [(r_{of} + R_4) // R_y]} = \frac{1}{2\pi 50 \cdot 10^{-12} (5006,27 // 20 \cdot 10^3)} = 795 \text{ kHz}$$

üst kesim frekansı elde edilir.

Soru 21.- Şekil 21. deki devrede kullanılan kuvvetlendiricinin giriş direnci çok büyük, çıkış direnci ise çok küçüktür. Kuvvetlendiricinin kazanç fonksiyonu

Şekil 21.

$$K(s) = \frac{2\pi 10^8}{s + 2\pi 10^5}$$

biçiminde verilmiştir.

a) Orta frekans bölgesinde $V_o / V_g = K_{vko}$ değerini hesaplayınız.

b) Devrenin alt kesim frekansı 20Hz ve asimptotun azalma eğiminin 40db/dekat olabilmesi için C_1 ve C_2 kondansatörlerinin değerini hesaplayınız.

c) Devrenin üst kesim frekansını hesaplayınız.

Çözüm:

a) Kuvvetlendiricinin kazanç fonksiyonu yüksek frekans bölgesine ait bir fonksiyondur. Bu fonksiyon biçiminden yararlanılarak kuvvetlendiricinin orta frekans bölgesi kazancı hesaplanabilir. Yüksek frekans bölgesinde bir kutbu bulunan kazanç fonksiyonu,

$$K_v(s) = \frac{K_{vo}\omega_k}{s + \omega_k}$$

biçimindedir. Bu fonksiyonla verilen kazanç fonksiyonunun karşılaştırılması ile $K_{vo} = 1000$ olarak bulunur. Devreye seri gerilim geribeslemesi uygulanmıştır. β devresi, R_2 , R_3 , R_4 ve R_5 dirençlerinden oluşmaktadır. Kuvvetlendiricinin giriş direnci çok büyük, çıkış direnci de çok küçük verildiğinden, β devresinin yükleme etkisi olmayacaktır. Dört dirençten oluşan β devresinin gerilim oranı, Thévenin dönüşümü ile kolayca

$$\beta = \frac{V_f}{V_o'} = -\frac{R_2 R_4}{(R_4 + R_5)(R_2 + R_3) + R_4 R_5} = -\frac{1}{57}$$

biçiminde elde edilir. R_6 direnci çevrim dışında kalmakta ve geribeslemeli devrenin çıkışına seri gelmektedir. Orta frekans bölgesi V_o/V_g gerilim oranı,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{V_i}{V_g} \frac{V_o'}{V_i} \frac{V_o}{V_o'}$$

ifadesi ile hesaplanabilir. Bu ifadede görülen oranların bağıntıları kullanıldığında V_o/V_g gerilim oranı,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{r_{if}}{R_g + r_{if}} \frac{K_{vo}}{1 - \beta K_{vo}} \frac{R_y}{R_6 + R_y}$$

olur. r_{if} geribeslemeli giriş direnci, açık çevrim giriş direnci çok büyük olduğundan $R_1 = 100k\Omega$ değerine eşittir. Bilinen büyüklüklerin kullanılması ile

$$K_{vko} = \frac{V_o}{V_g} = \frac{100}{100 + 10} \frac{1000}{1 + \frac{1000}{57}} \frac{20}{2 + 20} = 44,6$$

olarak bulunur.

b) Alt kesim frekansının 20Hz ve asimptot eğiminin 40dB/dekat olması istendiğine göre çakışık kutup vardır. Buna göre kutup frekansları,

$$f_k = f_1 \sqrt{2^{1/2} - 1} = 12,87Hz$$

olur. Bu kutup frekanstan yararlanılarak

$$C_1 = \frac{1}{2\pi f_k (R_g + R_1)} = 0,112\mu F \quad C_2 = \frac{1}{2\pi f_k (R_6 + R_y)} = 0,562\mu F$$

kondansatör değerleri bulunur.

c) Üst kesim frekansı, kuvvetlendiricinin açık çevrim kazanç fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Açık çevrim kazanç fonksiyonunda tek kutup bulunan bir kuvvetlendiriciye frekanstan bağımsız geribesleme uygulandığında üst kesim frekansı $(1 - \beta K_v)$ kadar artar. Açık çevrim üst kesim frekansı, $f_2 = 100kHz$ dir. Buna göre geribeslemeli üst kesim frekansı,

$$f_{2f} = (1 - \beta K_v) f_2 = (1 + \frac{1000}{57}) 100 = 1854,4kHz = 1,854MHz$$

olur.

Soru 22.- Şekil 22. de kullanılan kuvvetlendiricinin yüksüz gerilim kazancı $K=500$, giriş direnci $r_i=50k\Omega$, çıkış direnci $r_o=500\Omega$ olarak verilmiştir. $R_1=5k\Omega$, $R_2=200k\Omega$, $R_y=20k\Omega$, $C_1=1\mu F$ ve $C_2=250nF$ tır.

a) Devrenin V_o/V_i gerilim kazancını hesaplayınız.

b) Devrenin alt kesim frekansını hesaplayınız.

Çözüm:

a) Devreye R_2 direnci üzerinden paralel gerilim geribeslemesi uygulanmıştır. β devresi R_2 direncinden oluşmaktadır. Geribesleme devresi β 'nın giriş ve çıkış dirençleri,

$$r_{i\beta} = R_2 = 200k\Omega \quad r_{o\beta} = R_2 = 200k\Omega$$

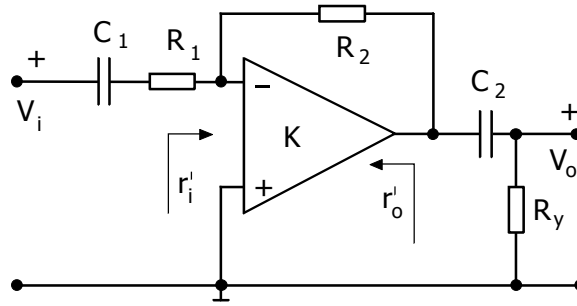
dır. β devresinin yükleme etkisi ile kuvvetlendiricinin açık çevrim büyüklükleri,

$$r_i = R_2 // r'_i = 50 // 200 = 40k\Omega \quad r_o = r'_o // R_2 = 500 // 200k = 499\Omega$$

direnç değerleri bulunur. Kuvvetlendiricinin açık çevrim gerilim kazancı,

$$K_v = -K \frac{R_2 // R_y}{r'_o + (R_2 // R_y)} = -500 \frac{200 // 20}{0,5 + (200 // 20)} = -500 \frac{18,2}{0,5 + 18,2} = -486,6$$

olur. Paralel gerilim geribeslemesinde kuvvetlendiricinin gerilim kazancı geribesleme ile değişmez. Buna göre V_o/V_i gerilim kazancı,

Şekil 22.

$$\frac{V_o}{V_i} = K_v \frac{r_{if}}{r_{if} + R_1}$$

olacaktır. r_{if} direncinin bulunması gerekmektedir. Bunun için açık çevrim geçiş empedansı hesaplanmalıdır. Gerilim kazancı ile geçiş empedansı arasındaki ilişkiden yararlanılarak

$$Z_m = K_v r_i = -486,6 \cdot 40k\Omega = -19464k\Omega$$

olarak hesaplanır. $\beta = 1/R_2$ dir. Buna göre geribeslemeli giriş direnci,

$$r_{if} = \frac{r_i}{1 - \beta Z_m} = \frac{r_i}{1 - \frac{K_v r_i}{R_2}} = \frac{40}{98,32} = 406,8\Omega$$

olacaktır. Bu direncin kullanılması ile devrenin V_o/V_i gerilim kazancı,

$$\frac{V_o}{V_i} = K_v \frac{r_{if}}{R_1 + r_{if}} = -486,6 \frac{406,8}{406,8 + 5000} = -36,6$$

değeri elde edilir.

b) Devrenin alt kesim frekansının hesaplanması istenmektedir. Bu frekans C_1 ve C_2 kondansatörleri ve çevrimine giren dirençler tarafından belirlenir. C_1 kondansatörünün çevriminde bulunan dirençlerin toplamı, R_1 ve r_{if} dirençlerinin toplamına eşittir. Buna göre C_1 kondansatörünün oluşturduğu kutup frekansı,

$$f_{k1} = \frac{1}{2\pi C_1 (R_1 + r_{if})} = \frac{1}{2\pi \cdot 10^{-6} (5000 + 406,8)} = 29,44Hz$$

dir. C_2 kondansatörünün çevrimine giren dirençlerin toplamı, R_y ve r_{of} dirençlerinin toplamına eşittir. r_{of} direncinin hesaplanması gerekir. Geribeslemeli çıkış direnci,

$$r_{of} = \frac{r_o}{1 - \beta Z'_m \frac{R_1}{r_i + R_1}}$$

ifadesi ile hesaplanır. Z'_m geçiş empedansı, R_y açık devre iken bulunan geçiş empedansıdır. Bu empedans, yük açık devre iken bulunan gerilim kazancı ile giriş direncinin çarpımına eşittir. Yük açık devre edildiğinde devrenin gerilim kazancı,

$$K'_v = -K \frac{r_{i\beta}}{r'_o + r_{i\beta}} = -500 \frac{200}{0,5 + 200} = -498,8$$

dir. Bu kazanç değeri kullanıldığında $Z'_m = -498,8 \cdot 40k\Omega = -19952k\Omega$ olur. Z'_m geçiş empedansının kullanılması ile geribeslemeli çıkış direnci,

$$r_{of} = \frac{499}{1 + \frac{19952}{200} \frac{5}{40 + 5}} = 41,3\Omega$$

olur. C_2 kondansatörünün oluşturduğu kutup frekansı,

$$f_{k2} = \frac{1}{2\pi C_2 (r_{of} + R_y)} = 31,8Hz$$

olarak hesaplanır. Kutup frekansları eşit olmasa da birbirine çok yakındır. Bu durumda

$$f_k = \sqrt{f_{k1} f_{k2}} = 30,6Hz$$

değerinde çakışık iki kutup varmış gibi alt kesim frekansı hesaplanır. Bu hesaplar yapılırsa,

$$f_1 = \frac{f_k}{\sqrt{2^{1/2} - 1}} = 47,5Hz$$

olacaktır.

Soru 23.- Şekil 23. de görülen kuvvetlendiricinin yüksüz büyüklükleri $K=1000$, $r'_i=100k\Omega$, $r'_o=200\Omega$ olarak verilmiştir. $R_1=100k\Omega$, $R_2=1k\Omega$, $R_3=15k\Omega$, $R_g=10k\Omega$ ve $R_y=10k\Omega$ dır.

a) Devrenin V_o/V_i gerilim kazancını hesaplayınız.

b) Devrenin V_o/V_g gerilim kazancının ve geribeslemeli r_{of} çıkış direncinin değerini bulunuz.

Çözüm:

a) Devre, seri gerilim geribeslemesi uygulanmış bir kuvvetlendiricidir. Kuvvetlendiricinin geribeslemeli ifadelere diren büyüklükleri olan K_v , r_i ve r_o değerlerinin hesaplanması gerekir. β devresinin giriş ve çıkışından görülen ve yükleme etkisin belirleyen dirençler,

$$r_{i\beta} = R_2 + R_3 = 16k\Omega \quad r_{o\beta} = R_2 // R_3 = 937,5\Omega$$

dur. Bu dirençlerle birlikte kuvvetlendiricinin yükleme etkisi ile sağladığı gerilim kazancı,

$$K_v = K \frac{r'_i}{r'_i + r_{o\beta}} \frac{R_y // r_{i\beta}}{r'_o + (R_y // r_{i\beta})} = 1000 \frac{100}{100 + 0,9375} \frac{6}{0,2 + 6} = 958,8$$

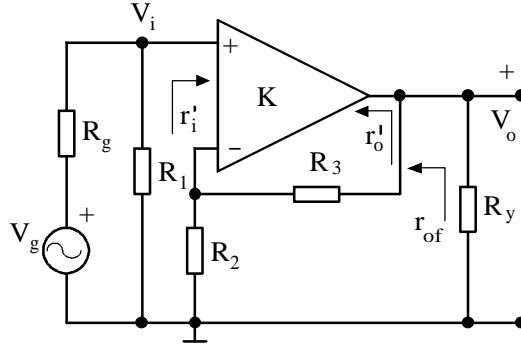
olacaktır. Geribesleme katsayısı β ,

$$\beta = -\frac{R_2}{R_2 + R_3} = -\frac{1}{16}$$

dır. Bu K_v ve β değerleri kullanılarak geribeslemeli gerilim kazancı,

$$K_{vf} = \frac{K_v}{1 - \beta K_v} = \frac{958,8}{1 + \frac{958,8}{16}} = 15,74$$

olacaktır.

Şekil 23.

b) V_o/V_g gerilim kazancının hesaplanması için r_{if} geribeslemeli giriş direncinin hesaplanması gerekir. Geribeslemeli giriş direnci,

$$r_{if} = R_1 // r'_i = R_1 // r_i (1 - \beta K_v) = R_1 // (r'_i + r_{o\beta}) (1 - \beta K_v) = 98,4 k\Omega$$

dir. Bu dirençle

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{r_{if}}{R_g + r_{if}} K_{vf} = 14,3$$

elde edilir. r_{of} direncinin hesaplanması için K'_v kazancı ve $R_1 // R_g = R'_g$ dirençlerinin hesaplanması gerekir. K'_v kazancı, yük açık devre edilerek hesaplanan gerilim kazancıdır. Bu kazanç ve direnç hesaplanırsa,

$$K'_v = K \frac{r'_i}{r'_i + r_{o\beta}} \frac{r_{i\beta}}{r'_o + r_{o\beta}} = 978,5 \quad R'_g = R_1 // R_g = 9,09 k\Omega$$

olurlar. Geribeslemeli çıkış direnci, açık çevrim çıkış direnci $r_o = r'_o / r_{i\beta} = 197,5 \Omega$ olduğundan

$$r_{of} = \frac{r_o}{1 - \beta K'_v \frac{r_i}{r'_i + R'_g}} = \frac{197,5}{1 + \frac{978,5}{16} \frac{100,94}{100,94 + 9,09}} = 3,46 \Omega$$

olur.

Soru 24. Şekil 24 deki devrede kullanılan kuvvetlendiricinin giriş direnci r_i çok büyük, giriş kapasitesi C_i çok küçük ve r_o çıkış direnci ile C_o çıkış kapasitesi ihmal edilecek kadar küçüktür. Kuvvetlendiricinin kazanç fonksiyonu

$$K(s) = K_o \frac{\omega_1 \omega_2}{(s + \omega_1)(s + \omega_2)}$$

biçiminde verilmiştir. $K_o = 1000$ olarak verilmiştir.

a) Frekans eğrisinde tepe oluşmaması için ω_2/ω_1 oranı hangi koşulu sağlamalıdır?

b) V_o/V_g gerilim kazancının alt kesim frekansını hesaplayınız.

c) $\xi = 1/\sqrt{2}$ olduğu durumda devrenin üst kesim frekansını $\omega_1 = 4 \cdot 10^3 \text{ rad/s}$ olduğuna göre hesaplayınız.

Çözüm:

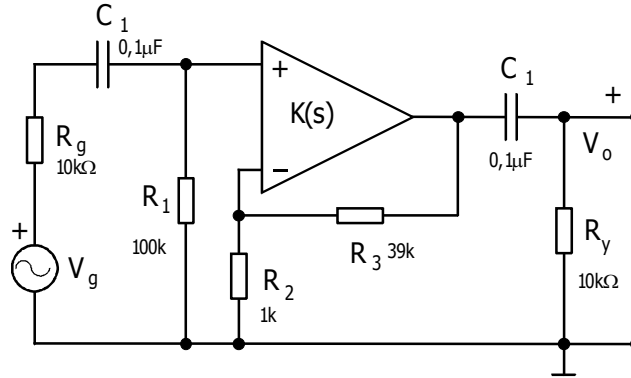
a) Frekans eğrisinde tepe oluşmama koşulu (14.34) bağıntısı ile verilmiştir. Bu bağıntıya göre

$$\frac{f_{k2}}{f_{k1}} \geq -2\beta K_o$$

koşulunun sağlanması gerekir. Devreden görüldüğü gibi

$$\beta = -\frac{R_2}{R_2 + R_3} = -\frac{1}{40}$$

dır. Bu β değeri ve K_o değerleri kullanılarak frekans eğrisinde tepe oluşmaması için

Şekil 24.

$$\frac{\omega_2}{\omega_1} \geq \frac{2}{40} 1000 = 50$$

$$\frac{\omega_2}{\omega_1} \geq 50$$

koşulunun sağlanması gerekir.

b) C_1 ve C_2 kondansatörleri nedeniyle alçak frekans bölgesinde oluşan kutup frekansları,

$$f_{k1} = \frac{1}{2\pi C_1 (R_g + R_1)} = 14,5Hz \quad f_{k2} = \frac{1}{2\pi C_2 R_y} = 13,3Hz$$

değerleri elde edilir. Kutup frekansları bir birine çok yakındır. Bu nedenle

$$f_k = \sqrt{f_{k1} f_{k2}} = 13,9Hz$$

olur ve alt kesim frekansı için

$$f_1 = \frac{f_k}{\sqrt{2^{1/2} - 1}} = 21,6Hz$$

olacaktır.

c) Frekans eğrisinde tepe olmaması ile $\xi=1/\sqrt{2}$ aynı duruma karşılık düşer. Frekans eğrisinde tepe oluşmadığına göre $\omega_2=50\omega_1$ eşitliği sağlanıyor demektir. Frekans $\xi=1/\sqrt{2}$ olduğunda üst kesim frekansı $f_2=f_o$ dur. ω_2 ve ω_1 'in toplamı $\sqrt{2} \omega_o$ olduğundan

$$\sqrt{2\omega_o} = (\omega_2 + \omega_1) = 51\omega_1 = 51.4.10^3 \rightarrow f_2 = f_o = \frac{204000}{2\pi\sqrt{2}} = 22958Hz$$

olur. Devrenin üst kesim frekansı $f_2 \cong 22,96kHz$ dir.

Soru 25.- Şekil 25. deki devrede kullanılan kuvvetlendiricinin giriş direnci r_i çok büyük, giriş kapasitesi C_i çok küçük ve r_o çıkış direnci ile C_o çıkış kapasitesi ihmal edilecek kadar küçüktür. Kuvvetlendiricinin kazanç fonksiyonu

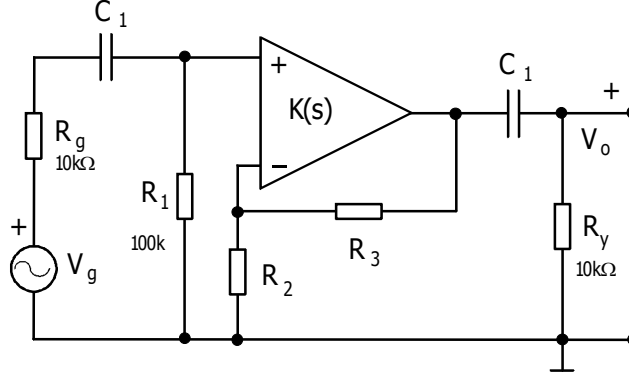
$$K(s) = K_o \frac{\omega_1 \omega_2}{(s + \omega_1)(s + \omega_2)}$$

biçimindedir. $K_o=1000$ ve $\omega_2= 100\omega_1= 10^6$ rad/s olarak verilmiştir.

a) Frekans eğrisinde tepe oluşmaması için R_3/R_2 oranı hangi koşulu sağlamalıdır?

b) $\xi=1/\sqrt{2}$ için devrenin üst kesim frekansını hesaplayınız.

c) V_o/V_g gerilim kazancının alt kesim frekansının 50Hz ve asimptot eğiminin 40dB/dekat olması için C_1 ve C_2 kondansatörlerinin değerini hesaplayınız.

Şekil. 25.

Çözüm:

a) Frekans eğrisinde tepe oluşmaması, (14.34) bağıntısına karşılık gelmektedir. Bu koşula göre

$$\frac{\omega_2}{\omega_1} \geq -2\beta K_o = \frac{2R_2}{R_2 + R_3} K_o \rightarrow \frac{R_2}{R_2 + R_3} \leq \frac{\omega_2}{2K_o\omega_1} = \frac{1}{20}$$

koşulunun sağlanması gerekir. Bu koşuldan hareketle

$$\frac{R_3}{R_2} \geq 19$$

koşulu elde edilir.

b) Sönüm katsayısı $\xi = 1/\sqrt{2}$ olduğunda üst kesim frekansı $f_2 = f_o$ dir. Bu durumda $\beta = -1/20$ dir. Bu değer kullanıldığında

$$\sqrt{2}\omega_o = \omega_2 + \omega_1 = 101 \cdot 10^4 \text{ rad/s} \rightarrow f_2 = f_o = \frac{101 \cdot 10^4}{2\sqrt{2}\pi} \cong 119,7 \text{ kHz}$$

olarak üst kesim frekansı bulunur.

c) Devrenin alt kesim frekansı 50Hz olsun isteniyor. Asimptot eğimi 40dB/dekat olduğundan çakışık kutup vardır. Buna göre çakışık kutup frekansı,

$$f_k = f_1 \sqrt{2^{1/2} - 1} = 32,2 \text{ Hz}$$

olur. Bu kutup frekansının C_1 ve C_2 kondansatörleri tarafından sağlanması gerekir. C_1 ve C_2 kondansatörlerinin çevrimine giren dirençlerden hareketle

$$C_1 = \frac{1}{2\pi f_k (R_1 + R_g)} = \frac{1}{2\pi 32,2 \cdot 110 \cdot 10^3} \cong 45 \text{ nF}$$

$$C_2 = \frac{1}{2\pi f_k R_y} = \frac{1}{2\pi 32,2 \cdot 10 \cdot 10^3} = 0,494 \mu\text{F}$$

değerleri bulunur.

Soru 26.- Şekil 26. deki devrede kullanılan kuvvetlendiricinin kazanç fonksiyonu,

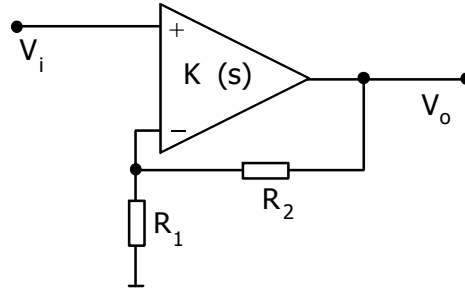
$$K(s) = \frac{K_o \omega_1 \omega_2 \omega_3}{(s + \omega_1)(s + \omega_2)(s + \omega_3)}$$

biçiminde verilmiştir. Kuvvetlendiricinin giriş direnci sonsuz sayılacak kadar büyük, çıkış direnci ise ihmal edilecek kadar küçüktür. $\omega_1 = 300 \text{ rad/s}$, $\omega_2 = \omega_3 = 10^6 \text{ rad/s}$ ve $K_o = 10^4$ olarak verilmiştir.

a) Devrenin frekans eğrisinde tepe oluşmaması için R_2/R_1 oranının kritik değerini hesaplayınız.

b) Devrenin osilasyon yapması hangi R_2 / R_1 oranında meydana gelir?

Şekil 26.

Çözüm:

a) Üç kutuplu durumda frekans eğrisinde tepe oluşmaması için (14.44) koşulunun sağlanması gerekir. Bu koşul,

$$1 - \beta K_o \leq \frac{[f_{k3}(f_{k1} + f_{k2}) + f_{k1}f_{k2}]^2}{2f_{k1}f_{k2}f_{k3}(f_{k1} + f_{k2} + f_{k3})}$$

biçimindedir. Bu bağıntıda kutup frekansları kullanıldığında,

$$1 - \beta K_o \leq 3334,8 \rightarrow -\beta \cdot 10^4 \leq 3333,8 \rightarrow -\beta \leq \frac{1}{3}$$

koşuluna varılır. Devreden görüldüğü gibi

$$-\beta = \frac{R_1}{R_1 + R_2} \leq \frac{1}{3} \rightarrow \frac{R_2}{R_1} \geq 2$$

koşulunun sağlanması gerekmektedir.

b) Devrenin osilasyon yapması, Barkhausen koşulunun sağlanması demektir. Buna göre

$$\beta K(j\omega) = 1$$

sağlanmalıdır. $K(s)$ kazanç fonksiyonunun payda polinomunun parentezleri açılırsa,

$$K(s) = \frac{K_o \omega_1 \omega_2 \omega_3}{s^3 + s^2(\omega_1 + \omega_2 + \omega_3) + s(\omega_1 \omega_2 + \omega_2 \omega_3 + \omega_3 \omega_1) + \omega_1 \omega_2 \omega_3}$$

biçimini alır. Bu fonksiyonda $s=j\omega$ konarak β ile çarpılırsa,

$$\frac{\beta K_o \omega_1 \omega_2 \omega_3}{\omega_1 \omega_2 \omega_3 - \omega^2(\omega_1 + \omega_2 + \omega_3) + j\omega(\omega_1 \omega_2 + \omega_2 \omega_3 + \omega_3 \omega_1 - \omega^2)} = 1$$

olmalıdır. Eşitliği sağ tarafı reel olduğundan paydanın sanal kısmı 0'a eşit olmalıdır. Buna göre,

$$\omega_1 \omega_2 + \omega_2 \omega_3 + \omega_3 \omega_1 - \omega^2 = 0 \rightarrow \omega_o^2 = \omega_1 \omega_2 + \omega_2 \omega_3 + \omega_3 \omega_1$$

olacaktır. Bağıntıda görülen ω_o osilasyon açısal frekansıdır. Bu ifade ile bulunan ω_o^2 , kullanılarak,

$$-\beta K_o \omega_1 \omega_2 \omega_3 = 2\omega_1 \omega_2 \omega_3 + \omega_1^2(\omega_2 + \omega_3) + \omega_2^2(\omega_1 + \omega_3) + \omega_3^2(\omega_1 + \omega_2)$$

eşitliğine varılır. Açısal frekansların değerleri yerlerine konduğunda

$$-\beta = \frac{R_1}{R_1 + R_2} \cong \frac{1}{1,5}$$

olur. Bu ifadeden

$$R_2 = 0,5R_1$$

koşulu elde edilir. Devrenin osilasyon yapması için $R_2=0,5R_1$ olmalıdır.

Soru 27.-

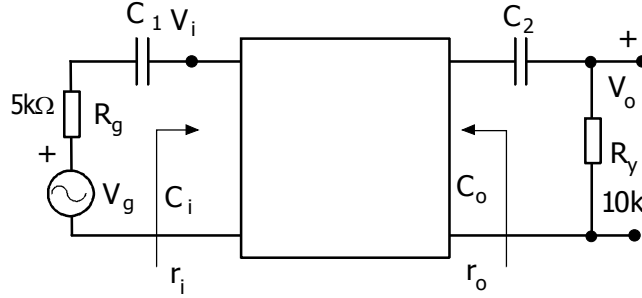
a) Şekil 27. deki devrenin girişine orta frekanslarda sinüsoidal işaret uygulandığında $V_o/V_g=50$ ve $V_o/V_i = 60$ olmaktadır. Devrenin giriş direncini hesaplayınız.

b) Devrenin girişine yükselme süresi $t_{rg}=10\text{ns}$ olan kare dalga uygulanmıştır. Giriş direnci $r_{io}=10\text{M}\Omega$, giriş kapasitesi $C_{io}=3.5\text{pF}$ ve 50MHz band genişliği olan osiloskopa devrenin girişinde ölçülen yükselme süresi $t_{ri}=0.23\mu\text{s}$ n olmaktadır. Devrenin giriş kapasitesini bulunuz.

c) Kuvvetlendiricinin çıkış direnci $r_o=5\text{k}\Omega$, çıkış kapasitesi $C_o=5\text{pF}$ ise, aynı osiloskop kullanıldığında ölçülen yükselme süresi ne kadar olur.

d) Kare dalganın frekansı 1kHz olduğunda, C_1 ve C_2 kondansatörlerinin her birinin oluşturduğu darbe üstü eğilmesinin % 0,5 olması için C_1 ve C_2 ne olmalıdır.

e) Devrenin alt ve üst kesim frekanslarını bulunuz.

Şekil 27.

Çözüm:

a) Kuvvetlendiricinin V_o/V_g gerilim kazancının V_o/V_i kazancı cinsinden yazılması ile

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{V_o}{V_i}$$

eşitliği elde edilir. Bu eşitlikte bilinen değerler yerine konduğunda $r_i=5R_g$ olarak bulunur. Buna göre $r_i = 25\text{k}\Omega$ olmalıdır.

b) Kuvvetlendiricinin girişine osiloskop bağlandığında ölçülen yükselme süresi, giriş yükselme süresi t_{rg} , osiloskobun kuvvetlendiricisinden gelen yükselme süresi ve devrenin girişindeki eşdeğer kapasiteden kaynaklanır. Buna göre

$$t_{ri} = 1,1\sqrt{t_{rg}^2 + t_{rio}^2 + t_{ros}^2} \rightarrow t_{rio} = \sqrt{\left(\frac{t_{ri}}{1,1}\right)^2 - t_{rg}^2 - t_{ros}^2}$$

dir. Osiloskobun band genişliğinden hareketle oluşacak yükselme süresi için

$$t_{ros} = \frac{0,35}{50 \cdot 10^6} = 7\text{ns}$$

değeri elde edilir. Bilinen değerlerin kullanılması ile devrenin giriş eşdeğer kapasitesinden kaynaklanan yükselme süresi,

$$t_{rio} = 208,7\text{ns}$$

olarak hesaplanır. Bu yükselme süresine karşılık gelen kutup frekansı,

$$f_{ki} = \frac{0,35}{208,7 \cdot 10^{-9}} = \frac{1}{2\pi C_{eş} (R_g // r_i // r_{io})} = 1,677\text{MHz}$$

olur. Buradan eşdeğer giriş kapasitesi,

$$C_{eş} = 23,73\text{pF} = C_i + C_{io} \rightarrow C_i = C_{eş} - C_{io} = 23,73 - 3,5 = 20,23\text{pF}$$

olarak hesaplanır.

c) Osiloskop devrenin çıkışına bağlandığında oluşacak yükselme süresi,

$$t_{roö} = 1,1\sqrt{t_{rg}^2 + t_{rio}^2 + t_{ro}^2 + t_{ros}^2}$$

olacaktır. bu bağıntıda bilinmeyen t_{ro} yükselme süresi, kuvvetlendiricinin çıkışında oluşan eşdeğer kapasitenin belirlediği yükselme süresidir. Bu kapasitenin değeri $C_{oes}=C_o+C_{io}=5+3,5=8,5pF$ tır. Bu eşdeğer kapasiteye paralel gelen eşdeğer direnç,

$$R_{es} = r_o // R_y // r_{io} = 3332,8\Omega$$

dur. Çıkışta oluşan kutup frekansı ve yükselme süresi,

$$f_{ko} = \frac{1}{2\pi C_{oes} R_{es}} = 5,62MHz \quad t_{ro} = \frac{0,35}{5,62 \cdot 10^6} = 62,28ns$$

olur. Bu yükselme süresi kullanılarak kuvvetlendiricinin çıkışındaki yükselme süresi,

$$t_{ro\ddot{o}} = 1,1\sqrt{10^2 + 208,7^2 + 62,28^2 + 7^2} = 240ns = 0,24\mu s$$

değerinde elde edilir.

d) Uygulanan kare dalganın frekans 1kHz verildiğinde her bir kondansatörün oluşturduğu darbe üstü eğilmesinin $\delta=\%0,5$ olması isteniyor. C_1 ve C_2 kondansatörlerinden kaynaklanan darbe üstü eğilmeleri ve kondansatör değerleri,

$$\delta_1 = \frac{1}{2fC_1(R_g + r_i)} = 0,005 \rightarrow C_1 = \frac{1}{2 \cdot 10^3 \cdot 0,005 \cdot 30 \cdot 10^3} = 3,33\mu F$$

$$\delta_2 = \frac{1}{2fC_2(R_y + r_o)} = 0,005 \rightarrow C_2 = \frac{1}{2 \cdot 10^3 \cdot 0,005 \cdot 15 \cdot 10^3} = 6,67\mu F$$

biçiminde bulunur.

e) Devrenin alt ve üst kesim frekanslarının değerlerinin hesaplanması isteniyor. Alçak frekans bölgesindeki kutup frekansları hesaplanmak istendiğinde eğilmeler eşit olduğundan kutup frekansları da eşit olacaktır. Buna göre,

$$f_{k1} = f_{k2} = \frac{1}{2\pi C_1(R_g + r_i)} = 1,59Hz$$

olur. Devrenin alt kesim frekansı,

$$f_1 = \frac{f_k}{\sqrt{2^{1/2} - 1}} = 2,47Hz$$

olacaktır.

Yüksek frekans bölgesinde oluşan kutup frekansları,

$$f_{ki} = \frac{1}{2\pi C_i(R_g // r_i)} = \frac{1}{2\pi 20,23 \cdot 10^{-12} 4167} = 1,89MHz$$

$$f_{ko} = \frac{1}{2\pi C_o(r_o // R_y)} = \frac{1}{2\pi 5 \cdot 10^{-12} 3333} = 9,55MHz$$

olurlar. Buradan üst kesim frekansı için

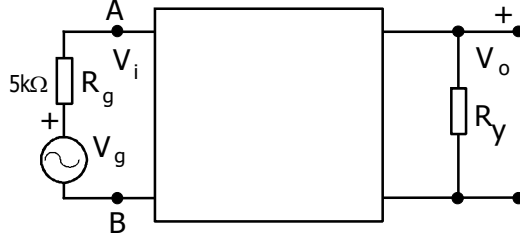
$$\frac{1}{f_2} = 1,1\sqrt{\frac{1}{f_{ki}^2} + \frac{1}{f_{ko}^2}} \rightarrow f_2 = 1,685MHz$$

değeri bulunur.

Soru 28.-

Şekil 28. de görülen iki kapılı devrenin girişine frekansı 1kHz olan sinüsoidal işaret uygulanınca R_y direncinin uçları arasında 1,5V'luk değişken bir gerilim ölçülmüştür. Kuvvetlendirici A-B uçları arasına bağlı olmadığında bu uçlar arasında ölçülen gerilim 50mV'tur. Kuvvetlendirici bağlandığında $V_o=1,5V$ iken $V_i=40mV$ olmaktadır. İşaret kaynağı periyodik bir darbe olduğunda kuvvetlendirici bağlı değilken A-B uçları arasında ölçülen yükselme süresi $t_{rg}=7ns$ dir.

Kuvvetlendirici A-B uçları arasına bağlanınca yükselme süresi $t_{ri}=0,3\mu s$ ve çıkış yükselme süresi $t_{ro}=0,4\mu s$ olmaktadır.

Şekil 28.

- a) Devrenin giriş direnci ve kapasitesini hesaplayınız.
b) V_o/V_g 'nin yüksek frekans bölgesinde iki kutbu bulunduğuna göre bu kutuplara ilişkin kutup frekanslarını hesaplayınız.

Çözüm:

$$\text{a) } \frac{V_o}{V_g} = \frac{r_i}{r_i + R_g} = \frac{40}{50} = 0,8 \rightarrow r_i = 0,8r_i + 0,8R_g$$

$$0,2r_i = 0,8R_g \rightarrow r_i = 4R_g = 20k\Omega$$

bulunur.

$$t_{ri} = 1,1\sqrt{t_{rio}^2 + t_{rg}^2} = 300ns \rightarrow 74380 = 49 + t_{rio}^2$$

$$t_{rio} = 273ns \rightarrow f_{ki} = 1,287MHz = \frac{1}{2\pi C_i(r_i // R_g)}$$

$$C_i = \frac{1}{2\pi f_{ki}(r_i // R_g)} \cong 31pF$$

değeri elde edilir.

- b) Yüksek frekans kutup frekanslarından biri giriş kapasitesinden kaynaklanır ve bu frekans $f_{ki}=1,287MHz$ dir. İkinci kutup çıkış kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Çıkışa ilişkin yükselme süresinden hareketle

$$400 = 1,1\sqrt{t_{rio}^2 + t_{ro}^2 + t_{rg}^2} \rightarrow t_{ro} = 240ns$$

$$f_{ko} = 1,458MHz$$

değeri elde edilir.

Soru 29.

- a) Açık çevrim gerilim kazancı $K_o=100$ olan bir kuvvetlendiricinin çıkışına $4k\Omega$ 'luk bir yük direnci bağlandığında devrenin V_o/V_i gerilim kazancı 80'e düşmektedir. Bu devrenin çıkış direnci nedir?

- b) $r_i=50k\Omega$ olduğuna göre iç direnci R_g olan bir kaynakla sürülen devrenin yük direnci bağlı iken, kazancının $V_o/V_g=50$ olması için kaynak direncinin değeri ne olmalıdır?

- c) $C_i=100pF$ olduğuna göre, bu devreyi iç direnci çok küçük olan ve yükselme süresi ihmal edilecek kadar küçük bir darbe kaynağı ile sürülürse çıkışta ölçülen yükselme süresi 50ns olmaktadır. Osiloskobun yükselme düresi 20ns ise devrenin çıkış kapasitesini hesaplayınız.

Çözüm:

a) $K'_v = 100 \quad K_v = 80$

$$K_v = K'_v \frac{R_y}{r_o + R_y} \rightarrow \frac{R_y}{r_o + R_y} = 0,8 \rightarrow R_y = 0,8R_y + 0,8r_o$$

$$0,2R_y = 0,8r_o \rightarrow r_o = \frac{R_y}{4} 1k\Omega$$

olarak çıkış direnci elde edilir.

b)

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{V_o}{V_i} \frac{V_i}{V_g} \rightarrow \frac{V_o}{V_g} = \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{V_o}{V_i} \rightarrow 80 \frac{r_i}{r_i + R_g} = 50$$

$$1,6r_i = r_i + R_g \rightarrow R_g = 0,6r_i = 30k\Omega$$

olarak kaynak iç direnci elde edilir.

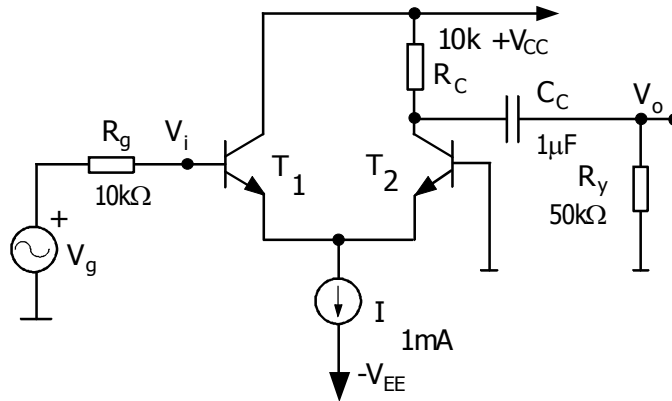
$$t_{ro} = 1,1\sqrt{t_{ro}^2 + t_{ros}^2} = 50$$

$$c) \left(\frac{50}{1,1}\right)^2 = t_{ro}^2 + 20^2 \rightarrow t_{ro} = 40,8ns = 2,2C_o(r_o // R_y)$$

$$C_o = \frac{40,8 \cdot 10^{-9}}{2,2 \cdot 800} = 23,2pF$$

olur.

Soru 30.- Şekil 30. deki devrede kullanılan tranzistorlar birbirinin aynıdır. $h_{FE}=\beta=200$, $f_T=450MHz$, $C_{cb}=0.5pF$ dir.

Şekil 30.

a) Orta frekanslara ilişkin $K_{vo} = V_o/V_g$ kazancını bulunuz.

b) Kuvvetlendiricinin girişine ideal bir basamak işareti uygulandığında çıkıştan alınan işaretin t_r yükselme süresini bulunuz.

c) Devrenin girişine, iç direnci aynı değerde fakat $f=1kHz$ 'lik kare dalga veren bir sürücü kaynak bağlandığında darbe üstü eğilmesi ne kadar olur?

d) Devrenin bant genişliğini daha da arttırmak için ne yapılabilir? Devreyi yeniden çizerek yeni bant genişliğini bulunuz. Bu durumda t_r yükselme süresi ne kadar olur?

Çözüm:

a) Tranzistorlar eş olduğundan çalışma noktası akımları bir birine eşittir ve $0,5mA$ dir. Buna göre

$$r_e = \frac{V_T}{I/2} = \frac{25}{0,5} = 50\Omega$$

olur. Kuvvetlendiricinin gerilim kazancı,

$$\frac{V_o}{V_i} = \frac{R'_y}{2r_e} = \frac{R_C // R_y}{2r_e} = \frac{8333}{2.50} = 83$$

olarak bulunur. T₁ tranzistorunun bazından görülen direnç,

$$r_i = 2h_{fe}r_e = 2.200.50 = 20k\Omega$$

dir. V_o/V_g gerilim oranı,

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{V_o}{V_i} = \frac{20}{30} 83 = 55,3$$

biçiminde elde edilir.

b) f_T ve r_e bilindiğine göre,

$$C_{b'e} = \frac{1}{2\pi f_T r_e} - C_{cb'} = 6,6pF$$

dir. Uzun kuyruklu devrenin girişinden görülen eşdeğer kapasite,

$$C_i = C_{cb'} + \frac{C_{b'e}}{2} = 3,8pF$$

olacaktır. Giriş devresinde oluşan kutup frekansı,

$$f_{ki} = \frac{1}{2\pi C_i (R_g // r_i)} = \frac{1}{2\pi 6667.3,8.10^{-12}} = 6,28MHz \rightarrow t_{ri} = \frac{0,35}{f_{ki}} = 53,7ns$$

çıkış eşdeğer kapasitesi C_{cb'} olduğundan

$$f_{ko} = \frac{1}{2\pi C_{cb'} (R_y // R_C)} = \frac{1}{2\pi 8333.0,5.10^{-12}} = 38,2MHz \rightarrow t_{ro} = \frac{0,35}{f_{ko}} = 9,2ns$$

değerleri elde edilir. Toplam yükselme süresi,

$$t_r = 1,1\sqrt{t_{ri}^2 + t_{ro}^2} = 74,3ns$$

olacaktır.

c) f=1kHz, C_c=1μF olarak verildiğine göre kare dalgada darbe süresi ve zaman sabiti,

$$T_D = \frac{T}{2} = \frac{1}{2f} = 0,5ms \quad \tau = C_c (R_C + R_y)$$

olacaktır. Bu büyüklüklerden yararlanılarak darbe üstü eğilmesi için

$$\delta = \frac{T_D}{C_c (R_C + R_y)} = \frac{0,5.10^{-3}}{10^{-6}.60.10^3} = \%0,83$$

değeri elde edilir.

d) Kutup frekanslarından küçük olan giriş devresinde oluşmaktadır. Band genişliğini arttırmak için devrenin girişine seri olarak L değerinde bir endüktans bağlanmalıdır. Endüktansın değeri için

$$L = \frac{R_A R_B^2 C_i}{2r_i}$$

bağıntısı kullanılır. Bağıntıda görülen büyüklükler,

$$R_A = R_g + r_i = 30k\Omega \quad R_B = R_g // r_i = 8,33k\Omega \quad C_i = 3,8pF \quad r_i = 20k\Omega$$

dur. Bu değerler kullanıldığında

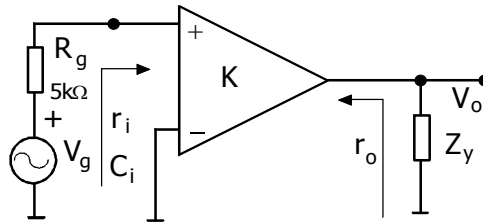
$$L = \frac{30.10^3.8333^2.3,8.10^{-12}}{2.20.10^3} = 0,2mH$$

olarak endüktansın değeri elde edilir. Bu endüktans değeri kullanıldığında giriş devresinde oluşan kutup frekansı $\sqrt{2}$ kadar artacaktır ve $f_{kiL} = \sqrt{2} f_{ki} = 8,88\text{MHz}$ olur. Bu frekans değeri için $t_{riL} = 0,35/8.88\text{MHz} = 39,4\text{ns}$ olacaktır. Çıkışta oluşacak toplam yükselme süresi,

$$t_r = 1,1\sqrt{39,4^2 + 9,2^2} = 44,5\text{ns}$$

olacaktır.

Soru 31.- Şekil 31. de kullanılan kuvvetlendiricinin yüksüz gerilim kazancı $K=100$, giriş direnci $r_i=100\text{k}\Omega$, giriş kapasitesi $C_i=50\text{pF}$ çıkış direnci de $r_o=5\text{k}\Omega$ dur. C_o çıkış kapasitesi ihmal edilebilmektedir. Z_y empedansı devreye bağlandığında orta frekanslardaki V_o/V_g gerilim kazancı 70 olarak ölçülmüştür ve V_o/V_g kazancının üst kesim frekansı 50kHz olmaktadır. Devrenin band genişliğini arttırmak için bağlanması gereken L endüktansının yerini belirtiniz ve değerini hesaplayınız.

Şekil 31.

Çözüm:

$V_o/V_g=70$ olarak verilmiştir. Devredeki büyüklükler cinsinden bu kazanç,

$$\frac{V_o}{V_g} = K \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{R_y}{r_o + R_y} \rightarrow 70 = 100 \frac{100}{105} \frac{R_y}{r_o + R_y} \rightarrow \frac{R_y}{r_o + R_y} = 0,735$$

bağıntısı elde edilir. Bu ilişkiden $R_y \approx 13,87\text{k}\Omega$ olarak bulunur. Kuvvetlendiricinin giriş devresinde oluşan kutup frekansı,

$$f_{ki} = \frac{1}{2\pi C_i (R_g \parallel r_i)} = 668,5\text{kHz}$$

dır. Üst kesim frekansı 50kHz olarak verilmiştir. baskın kutupla bu frekans belirlenmektedir. Buna göre çıkış devresinde oluşacak kutup frekansı,

$$f_{ko} = \frac{1}{2\pi C_o (r_o \parallel R_y)} \rightarrow C_o = \frac{1}{2\pi f_{ko} (R_y \parallel r_o)} = 866\text{pF}$$

olur. Yüke seri olarak değeri L olan bir endüktans bağlanmalıdır. Bu endüktansın değeri,

$$L = \frac{(r_o + R_y)(r_o \parallel R_y)^2 C_o}{2R_y} = 7,93\text{mH}$$

değeri bulunur.

Soru 32.- Şekil 32. deki devrede kullanılan tranzistorlar birbirinin aynıdır. $h_{FE}=\beta=150$, $C_{cb}=1\text{pF}$, $f_T=400\text{MHz}$ ve $r_{bb'}=50\Omega$ dur.

a) Orta frekanslara ilişkin $K_{v0}=v_o/v_g$ kazancını bulunuz.

b) Kuvvetlendiricinin girişine ideal bir basamak işareti uygulandığında çıkıştan alınan işaretin t_r yükselme süresini bulunuz.

c) Devrenin bant genişliğini daha da arttırmak için ne yapılabilir? Devreyi yeniden çizerek yeni bant genişliğini bulunuz. Bu durumda t_r yükselme süresi ne kadar olur?

Çözüm:

a) Transistörler bir birine seri bağlanmıştır. Bu nedenle çalışma noktası akımları bir birine eşittir. Transistörlerin baz akımları ihmal edildiğinde,

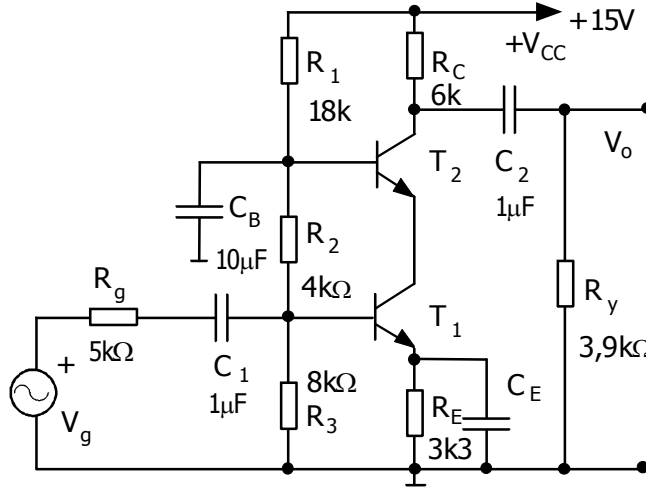
$$I_{C1} = I_{C2} = h_{FE1} \frac{V_{BB} - V_{BE1}}{R_B + (h_{FE1} + 1)R_E} \quad V_{BB} = \frac{R_3 V_{CC}}{R_1 + R_2 + R_3} = 4V$$

$$R_B = R_3 // (R_1 + R_2) = 5,87k\Omega$$

dur. Akım ifadesinde bilinen değerlerin kullanılması ile $I_{C1}=I_{C2}=1,01mA$ olarak bulunur. Bu akım değeri için $r_{e1}=r_{e2}=34,75\Omega$ dur. Kaskod kuvvetlendiricinin sağladığı gerilim kazancı ve giriş direnci,

$$\frac{V_o}{V_i} = -\frac{R'_y}{r_{e1}} = -\frac{R_C // R_y}{r_{e1}} = -95,5 \quad r_i = R_2 // R_3 // h_{fe1}r_{e1} = 1,55k\Omega$$

olacaktır. Bu değerler yardımı ile

Şekil 32.

$$\frac{V_o}{V_g} = \frac{r_i}{r_i + R_g} \frac{V_o}{V_i} = -22,62$$

bulunur.

b) Transistörlerin f_T frekansı yardımı ile

$$C_{b'e} = \frac{1}{2\pi f_T r_e} - C_{cb'} = 15pF$$

değeri bulunur. Kaskod kuvvetlendiricinin giriş devresinden görülen eşdeğer kapasite, $C_i = C_{b'e} + 2C_{cb'} = 17pF$ tır. T_1 transistörünün kolektörüne gelen eşdeğer kapasite, $C_{b'e}$ dir. Çıkışa gelen eşdeğer kapasite ise büyük $C_{cb'}$ dir. Bu kapasiteler yardımı ile yüksek frekans bölgesinde oluşan kutup frekansları ve bu frekanslara karşılık gelen yükselme süreleri,

$$f_{k1} = \frac{1}{2\pi C_i (r_i // R_g)} = 7,9MHz \rightarrow t_{r1} = \frac{0,35}{f_{k1}} = 44,3ns$$

$$f_{k2} = \frac{1}{2\pi C_{b'e} r_e} = 428,7MHz \rightarrow t_{r2} = \frac{0,35}{f_{k2}} = 0,82ns$$

$$f_{k3} = \frac{1}{2\pi C_{cb'} (R_C // R_y)} = 67,3MHz \rightarrow t_{r3} = \frac{0,35}{f_{k3}} = 5,2ns$$

olurlar. toplam yükselme süresi,

$$t_r = 1,1\sqrt{t_{r1}^2 + t_{r2}^2 + t_{r3}^2} = 49ns \text{ olacaktır.}$$

c) Küçük kutup frekansı devrenin girişinde olduğundan LC kompanzasyonu devrenin girişinde yapılmalıdır. Devrenin girişine seri olarak L değerinde bir endüktans bağlanır. Bu endüktansın değeri,

$$L = \frac{(R_g + r_i)(R_g // r_i)^2 C_i}{2r_i} = 50,3\mu H$$

değeri bulunur. Bu endüktans kullanıldığında giriş devresinde oluşan kutup frekansı $\sqrt{2}$ kadar artacak ve bu kutuptan kaynaklanan yükselme süresi de $\sqrt{2}$ kadar azalacaktır. Buna göre $t_{r1L} = t_{r1}/\sqrt{2} = 31,3ns$ olur. Toplam yükselme süresi,

$$t_{rL} = 1,1\sqrt{t_{r1L}^2 + t_{r2}^2 + t_{r3}^2} = 34,9ns$$

olacaktır.

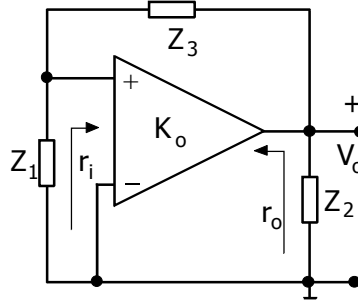
Soru 33.- Şekil 35. de kullanılan kuvvetlendiricinin giriş direnci r_i çok büyüktür. $r_o = 5k\Omega$ olarak verilmiştir. $K_o = 5$ ve Z_3 yerine değeri 1mH olan bobin kullanıldığında göre devrenin $f_o = 1MHz$ de osilasyon yapması için Z_1 ve Z_2 empedansları yerine kullanılacak reaktif elemanların değerini hesaplayınız.

Çözüm:

Colpitts osilatöründe

$$K_o = \frac{C_1}{C_2} = 5 \quad f_o = \frac{1}{2\pi\sqrt{L\frac{C_1C_2}{C_1+C_2}}}$$

dir. Bu bağıntıya göre $C_1 = 5C_2$ olmaktadır. Frekans ilişkisinden yararlanılarak,

Şekil 33.

$$\left(\frac{1}{2\pi f_o}\right)^2 = L\frac{C_1C_2}{C_1+C_2} = \frac{5}{6}LC_2$$

olur ve C_2 kondansatörünün değeri için

$$C_2 = \frac{6}{5L(2\pi f_o)^2} = 30,4pF \quad C_1 = 5C_2 = 152pF \text{ değerleri bulunur.}$$

Soru 34- Şekil 34. de görülen dolup-boşalma osilatör devresinde evirmeyen türden bir Schmitt tetikleme devresi kullanılmıştır. $V_{IH} = 3V$ ve $V_{IL} = 1,5V$ dur. Çıkıştaki işaretin frekansı $f = 1kHz$ ve darbe boşluk oranı $1/3$ ise I_1 ve I_2 akımlarını hesaplayınız.

Çözüm:

frekans 1kHz, darbe/başlık oranı $= 1/3$ olarak verilmiş darbe kondansatör boşalırken, boşluk ise kondansatör dolarken oluşur. Dolma ve boşalma sürelerinin oranı 3'e eşit olmalıdır. Kondansatör I_1 akımı ile dolarken $I_2 - I_1$ akımı ile boşalır. Bu süreler,

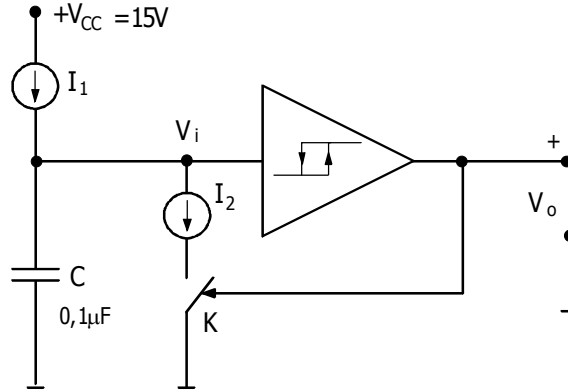
$$t_d = \frac{CV_H}{I_1} \quad t_b = \frac{CV_H}{I_2 - I_1} \quad V_H = V_{IH} - V_{IL} = 1,5V$$

tur. Süreler oranlanırsa,

$$\frac{t_d}{t_b} = \frac{I_2 - I_1}{I_1} = 3$$

$$I_2 = 4I_1$$

olur. Değişimin frekansı,

Şekil 34.

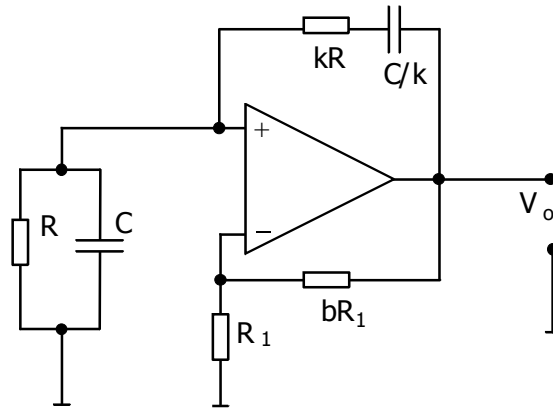
$$f = \frac{1}{T} = \frac{1}{t_b + t_d} = \frac{1}{4t_b} = \frac{3I_1}{4CV_H} = 1000\text{Hz}$$

olacaktır. Buradan hareketle $I_1=0,2\text{mA}$ ve $I_2=0,8\text{mA}$ değerleri elde edilir.

Soru35.- Şekil 35. de kullanılan kuvvetlendirici ideal işlemsel kuvvetlendiricidir.

a) Devrenin titreşim (osilasyon) frekansını ve kuvvetlendiricinin kazancını belirleyen b parametresini veren ifadeleri R, C ve k parametresi cinsinden bulunuz.

b) $b=3$ ve $C=100\text{pF}$ olduğu bilindiğine göre devrenin 100kHz de osilasyon yapması için R'in değeri ile k parametresini hesaplayınız.

Şekil 35.

Çözüm:

a) Wien osilatörünün hesaplarından görüldüğü gibi,

$$K = \frac{R_2}{R_1} + \frac{C_1}{C_2} + 1 \quad f_o = \frac{1}{2\pi\sqrt{R_1 R_2 C_1 C_2}}$$

dir. Devreden görüldüğü gibi $R_2/R_1=k$, $C_1/C_2=k$ dır. Bu değerler kullanıldığında

$$K = 2k + 1 \quad f_o = \frac{1}{2\pi RC}$$

olur.

b) Devrenin negatif geribeslemeden hareketle sağladığı gerilim kazancı,

$$K = \frac{bR_1 + R_1}{R_1} = b + 1 = 2k + 1$$

dir. $b=3$ olarak alındığında $k=1,5$ olacaktır. $C=100\text{pF}$ olarak verildiğine göre frekans ilişkisinden hareketle

$$R = \frac{1}{2\pi f_o C} = 15,92\text{k}\Omega$$

biçiminde elde edilir. $b=3$ için devrenin sağlaması gereken gerilim kazancı $K = 4$ olmalıdır.